

**ДЕРЖЛІСАГЕНСТВО
ДЕРЖАВНЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ГОСПОДАРСЬКЕ
ПІДПРИЄМСТВО «ЛІСИ УКРАЇНИ»
(ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»)**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор філії
«Подільський лісовий офіс»
Василь ГОНЧАР
«_____» _____ 2026 р.

**ПЛАН ВЕДЕННЯ ГОСПОДАРСТВА
(ПЛАН ЛІСОУПРАВЛІННЯ)**

Хмельницького надлісництва філії «Подільський лісовий офіс»
ДП «Ліси України»
на 2026 рік

Хмельницький - 2026

Зміст

Вступ	4
1. Загальна інформація про Хмельницьке надлісництво	5
1.1 Організаційна структура	5
1.2 Право власності та користування	8
1.3 Зобов'язання щодо вимог FSC® (FSC® C137344) стандарту системи ведення лісового господарства для України	8
1.4 Опис території Надлісництва	10
2. Цілі ведення господарства	11
2.1 Стратегічні цілі	11
2.2 Оперативні плани	12
2.3 Шляхи досягнення	12
2.4 Залученість в місцеву економіку	12
3. Характеристика лісових ресурсів	14
3.1 Розподіл площі за категоріями	14
3.2 Особливості ландшафту	16
3.3 Економічні аспекти	18
3.4 Диверсифікація діяльності	25
4. Екологічні цінності	26
4.1 Виявлення та картування	26
4.2 Режим охорони	26
5. Природоохоронні заходи	34
5.1 Збереження біорізноманіття	34
5.2 Охорона раритетних видів	37
5.3 Водоохоронні зони	39
5.4 Ґрунтозахисні заходи	40
5.5. Оцінка впливу на довкілля	41
6. План господарських заходів	43
6.1 Розрахункова лісосіка	43
6.2 План рубок формування і оздоровлення лісів та інших рубок	44
6.3 Лісовідновлення та лісорозведення	45
6.4 Охорона лісів від пожеж	49
6.5 Захист лісу від шкідників і хвороб	52
6.6 Господарська діяльність надлісництва на забруднених радіонуклідами територіях, з урахуванням рівня їх забрудненості, у тому числі вибухонебезпечними предметами	53
6.7 Дотримання принципу невиснажливості	54
7. Моніторинг лісів	58
7.1 Методика моніторингу	58
7.2 Періодичність	63
7.3 Показники	63
7.4 Документування результатів, у тому числі картування	64
8. Соціальні аспекти	65
8.1 Права працівників, гігієна та безпека праці, гендерна рівність	65

	3
8.2 Охорона праці	69
8.3 Взаємодія з громадами	71
8.4 Вирішення конфліктів	71

Вступ

В сучасних умовах ринкової конкуренції, інтенсифікації та прискорення темпів науковотехнічного прогресу основне місце належить вирішенню проблем ефективності економічної системи. Ефективність, як економічна мета суспільного розвитку - це відношення фінансових результатів, соціальних наслідків та економічних ефектів до витрат, з ними пов'язаних, що виражаються у грошовій формі.

План заходів по веденню лісового господарства або лісоуправління передбачає висвітлення довгострокових цілей ведення лісового господарства, основна із яких – підвищення ефективності виробництва, або диверсифікація, впровадження якої зумовлено такими чинниками, як труднощами становлення нових економічних відносин та недосконалістю законодавчих актів у державі, необхідністю подолання суперечностей між екологічними, економічними і соціальними цілями, необхідністю забезпечення сталого розвитку лісового господарства шляхом підвищення ефективності управління, багатоцільового використання лісових ресурсів, корисних властивостей лісу та інше.

Наказом Державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України» № 1522 від 09 вересня 2024 року створено філію «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України».

Наказом Державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України» № 1861 від 18 жовтня 2024 року «Про припинення філії «Хмельницьке лісомисливське господарство» ДП «Ліси України» припинено філію 31.21.2024 року.

Наказом Державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України» № 1836 від 18 жовтня 2024 року «Про припинення філії «Летичівське лісове господарство» ДП «Ліси України» №1861 припинено філію 31.21.2024 року.

Наказом філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України» №3/38-4-3 від 02.01.2025 року «Про організацію процесу лісової сертифікації» визначено порядок проведення сертифікації по надлісництвах.

1. Загальна інформація про Хмельницьке надлісництво

1.1 Організаційна структура

Система управління лісами базується на засадах екологічної безпеки і з урахуванням вимог, які висуваються міжнародними природоохоронними конвенціями.

Базовим законом України про ліси і систему управління в них є Лісовий кодекс України. Правові аспекти лісогосподарського виробництва та використання і відтворення лісових ресурсів визначено Земельним кодексом України і регулюються Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Центральним органом виконавчої влади з питань лісового господарства є Державне агентство лісових ресурсів України (Держлісагенство України), діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства, входить до системи центральних органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері лісового та мисливського господарства.

Хмельницьке надлісництво являється структурним підрозділом філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України», що діє на підставі «Положення про Надлісництво», затвердженого наказом філії «Подільський лісовий офіс» № 75/38-9-1 від 20.01.2025 року.

Хмельницьке надлісництво філії «Подільський лісовий офіс» Державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України» розташоване в центральній частині Хмельницької області.

Адреса фактична: 29015, провулок 1-й Мирний, 18, місто Хмельницький, Хмельницького району, Хмельницької області.

Основною виробничою одиницею у надлісництві є лісівництво.

В структуру надлісництва входять наступні підрозділи:

- Бохнянське лісництво – 4176,3 га;
- Вовковинецьке лісництво – 3134,9 га;
- Головчинецьке лісництво – 4556,8 га
- Козачківське лісництво – 3297,5 га
- Пархомовецьке лісництво – 3084,2 га;
- Прибузьке лісництво – 3094,4 га;
- Михайлівське лісництво – 4652,3 га;
- Хмельницьке лісництво – 1657,3 га;
- Чорноострівське лісництво – 923,8 га;
- Хмельницький нижній склад;
- Деражнянський нижній склад;
- Летичівська транспортна дільниця;

Лісництво очолює лісничий воно в свою чергу поділяється на майстерські дільниці, загальна кількість яких в надлісництві 31. Майстер лісу є матеріально відповідальною особою.

Загальна кількість працюючих у надлісництві станом на 01.01.2026 р. – 256 працівників (з них 30 мобілізовано) в тому числі 13 жінок.

Надлісництво володіє необхідною матеріально-технічною та

технологічною базою і достатнім кадровим потенціалом, має сучасне комп'ютерне забезпечення, тобто все необхідне для ведення лісового господарства.

Витрати лісогосподарської діяльності фінансуються за рахунок власних коштів, а саме за кошти отримані від реалізації лісової продукції.

До основних напрямів діяльності надлісництва належить:

ведення лісового господарства, охорона та захист лісу, раціональне використання та відтворення лісів;

проведення заходів з відновлення лісів, підвищення їх продуктивності;

здійснення заходів із заміни малоцінних низькопродуктивних насаджень на високопродуктивні, заліснення малопродуктивних земель;

ведення лісонасінневої справи і лісових розсадників;

збереження та посилення захисних властивостей лісів, що виконують захисні, водоохоронні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі та рекреаційні функції;

поліпшення стану і підвищення продуктивності лісів;

охорона лісів і захисних лісонасаджень від незаконних рубок та інших лісопорушень;

охорона лісів і захисних лісонасаджень від пожеж, здійснення протипожежних заходів, захист лісів від хвороб та шкідників;

контроль за дотриманням правил полювання;

здійснення біотехнічних заходів, що спрямовані на підвищення продуктивності і поліпшення якості мисливських угідь та зростання чисельності мисливських тварин;

контроль та проведення лісозаготівельних робіт;

забезпечення підвищення продуктивності праці на основі механізації трудовітких лісокультурних і лісогосподарських робіт;

виконання виробничих, фінансових та інших планів в межах установлених контрольних цифр та лімітів;

нарощування ресурсного і екологічного потенціалу лісу;

забезпечення широкого висвітлення лісогосподарських заходів у засобах масової інформації, співпраця з науковими, екологічними та громадськими організаціями;

популяризація серед населення значення збереження і правильного використання лісів та захисних лісонасаджень, залучення громадськості до справи відтворення та охорони лісів;

сприяння вирішенню соціальних, екологічних і економічних проблем місцевих громад;

здійснення соціального захисту працівників, контроль за дотриманням законодавства з охорони праці;

торговельна діяльність у сфері оптової та роздрібної торгівлі;

прозоре використання лісових ресурсів у відповідності до їх цільового призначення;

проведення робіт щодо сертифікації продукції та її маркування;

інші види діяльності, що впливають з мети та предмету діяльності і не заборонені чинним законодавством України.

Віднесення лісів до місцевих органів влади

Назви органів влади	Назви лісництв	Перелік кварталів	Площа, га
Меджибізьська селищна ТГ	Головчинецьке	1- 10,14,17,18,22,23,28,29,32- 36, 39,44-46,48-53,56- 66,69-79, 82-84	2930,2
Летичівська селищна ТГ	-/-	11-13,15,16,19-21,24,27,30, 31,37,38, 40- 43,47,54,55,67,68,80	1614,6
Деражнянська міська ТГ	-/-	85	12,0
Разом по лісництву			4556,8
Летичівська селищна ТГ	Бохнянське	1-64	4176,3
Разом по лісництву			4176,3
Летичівська селищна ТГ	Козачківське	1-53	3284,4
Вовковинецька селищна ТГ	-/-	54,55	13,1
Разом по лісництву			3297,5
Вовковинецька селищна ТГ	Вовковинецьке	1-14,30-49	2140,1
Летичівська селищна ТГ	-/-	15-29	950,0
Деражнянська міська ТГ	-/-	50,51	44,8
Разом по лісництву			3134,9
Чорноострівська селищна ТГ	Чорноострівське	6-19	860,0
	Хмельницьке	39	29,7
Разом по ТГ			889,7
Лісовогринівецька сільська ТГ	Хмельницьке	4-5,20-27,35-37	919,5
	Пархомовецьке	58-60,70	50,0
Разом по ТГ			969,5
Хмельницька міська ТГ	Чорноострівське	38	63,8
	Хмельницьке	1-3,28-34,40	708,1
	Пархомовецьке	32-37,68-69	476,4
	Прибузьке	1-50	2802,7
Разом по ТГ			4051,0
Меджибізька селищна ТГ	Пархомовецьке	1-31,38-57,61-62,64-67	3308,6
Разом по ТГ			3308,6
Старосинявська селищна ТГ	Пархомовецьке	63	1,0
Разом по ТГ			1,0

Назви органів влади	Назви лісництв	Перелік кварталів	Площа, га
Деражнянська міська ТГ	Прибузьке	51-55	281,5
	Михайлівське	31-42,50-58,74,77	1252,1
	Разом по ТГ		1533,6
Розсошанська сільська ТГ	Михайлівське	1-12,73,75	905,0
	Разом по ТГ		905,0
Ярмолинецька селищна ТГ	Михайлівське	13-30,78	1055,5
	Разом по ТГ		1055,5
Вінківська селищна ТГ	Михайлівське	43-49	457,8
	Разом по ТГ		457,8
Зіньківська сільська ТГ	Михайлівське	59-72,76	981,9
	Разом по ТГ		981,9
	УСЬОГО		29319,1

1.2 Право власності та користування

У своїй діяльності надлісництво використовує земельні ділянки держлісфонду надані у постійне користування ДП «Ліси України», що підтверджується витягами про речові права, державними актами на право постійного користування, а також матеріалами базового лісовпорядкування. Згідно статті 5 Прикінцевих положень Лісового кодексу України до здійснення державної реєстрації, але не пізніше 1 січня 2027 року, державними та комунальними лісогосподарськими підприємствами, іншими державними і комунальними підприємствами та установами права постійного користування земельними ділянками лісогосподарського призначення, які надані їм у постійне користування до набрання чинності Земельним кодексом України, таке право підтверджується планово-картографічними матеріалами лісовпорядкування.

• 1.3 Зобов'язання щодо вимог FSC® (FSC® C137344) стандарту системи ведення лісового господарства для України

Всі покладені функції та обов'язки, зокрема і щодо обліку і відтворення, охорони і захисту лісів, а також регулювання їх використання в цілях задоволення потреб в лісових ресурсах надлісництво здійснює згідно з діючим законодавством України, зокрема з Лісовим кодексом України та іншими нормативно-правовими актами у відповідності до міжнародних правил та стандартів. Політика Хмельницького надлісництва повністю спрямована на раціональне використання, збереження та відновлення лісових ресурсів з урахуванням критеріїв лісової сертифікації.

Розпорядженням від 01.01.2026 року № 3 Хмельницьке надлісництво прийняло на себе добровільні зобов'язання дотримуватися принципів і критеріїв Forest Stewardship Council® (Лісової Опікунської Ради).

Головною метою при діяльності має забезпечуватись економічно,

екологічно і соціально збалансоване ведення лісового господарства шляхом виконання відповідних загально визнаних і таких, що заслуговують на довіру, стандартів.

Екологічно збалансоване і відповідальне ведення лісового господарства забезпечує заготівлю лісоматеріалів та іншої лісової продукції при одночасному збереженні біорізноманіття та продуктивності лісів, природних екологічних процесів.

Сертифікація лісів є об'єктивною необхідністю, оскільки вона сприяє поліпшенню лісокористування, сталому розвитку лісового господарства, зміцненню надлісництва на внутрішніх ринках продукції і виходу на зовнішні.

Надлісництво, прагне активно займатися зовнішньоекономічною діяльністю, і сертифікація лісів – необхідна для цього процедура.

Сертифікація сприяє модернізації виробничого процесу, підвищенню ефективності системи охорони праці та техніки безпеки на робочих місцях, підвищенню професійної відповідальності персоналу, забезпеченню сталості користування лісовими ресурсами.

У зв'язку з вищевикладеним, для досягнення поставлених цілей та мети Хмельницьке надлісництво вже у своїй роботі дотримується принципів лісової сертифікації вимог FSC® стандарту системи ведення лісового господарства для України таких як:

- Принцип 1: Дотримання законодавства;
- Принцип 2: Права працівників та умови працевлаштування;
- Принцип 3: Права тубільних народів (відсутні в зоні діяльності);
- Принцип 4: Стосунки з громадами;
- Принцип 5: Вигоди від лісів;
- Принцип 6: Цінності довкілля та впливи на них;
- Принцип 7: Планування господарювання;
- Принцип 8: Моніторинг та оцінювання;
- Принцип 9: Особливі цінності для збереження;
- Принцип 10. Виконання господарських заходів.

Початком діяльності надлісництва з впровадження лісової сертифікації є прийняття на себе добровільних довготермінових зобов'язань щодо дотримання принципів і критеріїв вимог FSC® стандарту системи ведення лісового господарства для України (розпорядження від 02.01.2025 року № 7 та розпорядження від 01.01.2026 року № 3), а саме:

застосовувати на практиці принципи і критерії вимог FSC® стандарту системи ведення лісового господарства для України зі сталого ведення лісового господарства;

використовувати всі види лісових ресурсів на принципах сталого розвитку;
вирішувати соціальні питання ведення лісового господарства, підтримувати соціальний і економічний розвиток місцевого населення;

консультуватися з усіма зацікавленими сторонами з питань планування та ведення лісового господарства на принципах сталого розвитку;

відстежувати стан довкілля і постійно вдосконалювати лісогосподарське виробництво, робити його екологічно безпечним;

вживати профілактичних дій із пом'якшення негативних впливів лісогосподарського виробництва на навколишнє середовище;

гарантувати, що всі лісові робітники, чия професійна діяльність суттєво впливає на навколишнє середовище, будуть відповідним чином навчені практичним діям з виконання цих зобов'язань.

1.4 Опис території

Для економічного потенціалу Хмельницької області ліси мають надзвичайно важливе значення. Ліси використовують як ресурсний матеріал для розвитку різних галузей економіки, створюють придатні умови для життя людини.

Лісові ресурси — це і деревина, і технічна сировина, і харчові та кормові ресурси. Важливого значення набувають ліси як засіб охорони навколишнього середовища. Завдяки захисним властивостям ліси сприяють поліпшенню водного режиму територій, підвищенню врожайності сільськогосподарських культур.

У сукупності з іншими природними ресурсами лісові ресурси являють собою складову частину продуктивних сил країни безпосередньо беруть участь в економічному розвитку, у забезпеченні соціальних потреб суспільства, виступають одночасно як засіб виробництва, предмет і продукт праці.

Ліси є національним багатством країни і за своїм призначенням та місцем розташування виконують екологічні (водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні), естетичні, виховні та інші функції і підлягають державній охороні. Усі ліси на території України становлять її лісовий фонд.

Підвищення продуктивності лісів - вирішальна умова розширеного відтворення лісових ресурсів, головне джерело необхідної для народного господарства деревини. Продуктивність лісу зумовлюється багатьма чинниками, передусім лісорослинними умовами, складом деревних порід, віковою структурою і повнотою лісостану. Великий вплив на неї справляють агротехнічні заходи вирощування лісу, кліматичні, географічні, економічні та інші умови.

Ліси надлісництва характеризуються високою продуктивністю. Середній приріст на 1 га покритої лісом площі становить 3,8 куб. м.

До основних показників продуктивності насаджень також належать повнота і клас бонітету насаджень. Ліси надлісництва мають високі класи бонітету і групи повноти. Середня продуктивність лісів характеризується першим класом бонітету. Найвищими класами бонітету представлені дубові та ясеневі лісостани.

Найкращий показник продуктивності є повнота. У зімкнутих деревостанах формуються повнодеревні стовбури з великим виходом сортиментів високої якості. В держлісфонді переважають насадження з повнотою 0,7 і вище — 87,9%, а з повнотою 0,6 і менше — 12,1%. Низькоповнотні деревостани в стиглих і перестиглих насадженнях першочергово включаються у рубки головного користування.

Основою підвищення продуктивності і якості лісів є формування лісостанів оптимального породного складу і повноти відповідно до конкретних лісорослинних умов. Останнім часом у надлісництві спрямовані зусилля на збереження природного поновлення. Природне поновлення, як підкреслюється багатьма вченими має ряд переваг з біологічної та економічної точок зору перед

суцільним штучним лісовирощуванням. Однак природне поновлення рідко буває суцільним, рівномірно розміщеним по площі.

2. Цілі ведення господарства

2.1 Стратегічні цілі

План лісоуправління (заходів) по веденню лісового господарства передбачає висвітлення довгострокових цілей ведення лісового господарства, основа із яких невиснажливе лісове господарювання із врахуванням соціальних, економічних та екологічних наслідків, тобто створення умов для розвитку діяльності надлісництва в рамках чинного законодавства.

Стратегічне планування проводиться під час складання 10-річних планів організації та розвитку лісового господарства лісовпорядною організацією ВО «Укрдержліспроект», а оперативне планування відбувається в рамках підготовки щорічних планів діяльності. Під час стратегічного планування здійснюється визначення та затвердження щорічної розрахункової лісосіки (максимально можливого обсягу заготівлі деревини в порядку рубок головного користування відповідно до принципів безперервного і постійного лісокористування), формування фонду лісорозведення, проектування рубок формування, а також розрахунок лімітів заготівлі продуктів і сировини при побічному користуванні.

Основні цілі і задачі ведення лісового господарства наступні:

- використання, лісових ресурсів у відповідності до їх цільового призначення;
- використання лісових ресурсів повинно базуватись на принципах не виснажливості та безперервності і проводиться в обсягах, які не перевищують щорічного приросту деревини;
- ефективне використання лісових ресурсів на ринкових засадах;
- удосконалення економічно-фінансового стану філії;
- забезпечення прибутковості ведення лісового господарства;
- нарощування ресурсного і екологічного потенціалу лісу;
- розроблення системи заходів щодо розширеного відтворення лісових ресурсів з орієнтацією на багатоцільове використання лісів;
- вирішення лісівничо-екологічних проблем в зоні діяльності філії;
- оптимізація структури філії, збільшення лісистості території до науково обґрунтованого оптимального рівня;
- розробка та проведення комплексу заходів щодо охорони та захисту лісових ресурсів, які би унеможливили або сприяли зменшенню фактів незаконного вирубування деревини;
- розширення та збереження типових та унікальних природних комплексів та об'єктів рослинного і тваринного світу;
- здійснення системи заходів щодо сприяння розвитку підприємницької діяльності підприємницьких структур;
- впровадження сучасних організаційних форм господарювання, сприяння покращенню економічних показників діяльності надлісництва;
- зростання зайнятості, посилення соціальної захищеності та збільшення добробуту працівників філії;
- сприяння вирішенню соціальних, екологічних і економічних проблем місцевих громад;
- забезпечення широкого висвітлення лісогосподарських заходів у засо-

бах масової інформації, співпраця з науковими, екологічними та громадськими організаціями у формування лісової політики.

Рівень досягнення поставлених цілей і задач буде оцінюватись через кількісні результати. У даному випадку мова буде йти про очікувані економічні, соціальні та екологічні результати. Зрозуміло, що оцінка цих результатів не може претендувати на виняткову точність, але вона необхідна з погляду перспектив розвитку лісового господарства філії.

2.2 Оперативні плани

У Хмелницькому надлісництві філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України» розроблений виробничо-фінансовий план діяльності на 2026 рік з прогнозуванням виконання робіт по кварталах.

Виробничо-фінансовий план за наявності перевищення рівня невиснажливості ведення лісокористування, може змінюватися. У такому разі необхідно одразу вносити зміни у план. Інженерно-технічний персонал повинен відреагувати на перевищення і, залежно від кожного конкретного випадку оцінити необхідність прийняття будь-яких дій щодо усунення причин перевищення рівня невиснажливості, з тим, щоб вона не повторювалася або не виникала ще; вжити заходів щодо коригування та виправлення перевищення рівня невиснажливості шляхом зараховування об'ємів заготівлі у рахунок не використаного обсягу заготівлі попередніх років, або враховувати об'єми заготовленої деревини які перевищили рівень невиснажливості в плануванні обсягів заготівлі наступного року.

2.3 Шляхи досягнення

Головним джерелом фінансування запроєктованих у виробничо-фінансовому плані лісогосподарських заходів є прибуток від реалізації заготовленої деревини. Для досягнення ефективнішого результату показників виконання запланованих заходів задля забезпечення вищих доходів у надлісництві необхідно приділити увагу:

- підвищенню раціонального використання заготовленої деревини;
- збільшення відсотку виходу цінних сортиментів при розкряжовуванні деревини;
- пошуку нових ринків та споживачів, які зацікавлені споживати високоякісну деревину заготовлену у сертифікованому надлісництві;
- перехід культури виробництва наближеного до природнього, що в свою чергу не лише в результаті може підвищити екологічні властивості насадження, а і здешевити витрати на проведення лісогосподарських заходів не пов'язаних із процесами лісозаготівлі;
- інвестувати у розвиток переробки хмизу, хворосту та іншої неліквідної деревини задля випуску готової продукції або напівфабрикатів.

2.4 Залученість в місцеву економіку

Територія діяльності Хмельницького надлісництва філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України» відноситься до числа сільськогосподарських районів області з відносно добре розвинутою промисловістю. Агропромисловий комплекс спеціалізується на вирощуванні зернових і технічних культур, цукрових буряків, садівництві та м'ясо-молочному тваринництві.

Переробкою деревини займаються лише приватні підприємці.

Лісові насадження розташовані не рівномірно, окремими урочищами розкиданими серед сільськогосподарських угідь. Лісистість території районів розміщення надлісництва не рівномірна, від 13%. В зоні діяльності надлісництва функціонують комунальні лісгосподарські підприємства органів місцевого самоврядування.

Лісове господарство в економіці району розташування займає значне місце. Основні напрямки його розвитку – підвищення продуктивності лісових земель, посилення санітарно-гігієнічних та оздоровчих функцій лісу, задоволення місцевих потреб в деревині і інших лісових ресурсах.

З побічних лісових користувань має місце сінокосіння, бджільництво, збір грибів, ягід, плодів і лікарської сировини місцевим населенням.

Мисливська фауна в лісах надлісництва представлена оленем, кабаном, козулями, зайцями, лисицями. Полювання носить любительський характер, на даний час у період військового стану полювання заборонене.

Крім задоволення потреб народного господарства в деревині і продукції побічних лісових користувань, лісові насадження мають важливе природоохоронне і рекреаційне значення.

У надлісництві застосовуються сучасні технології та досягнення лісівничої науки, а саме: вирощування садивного матеріалу в контрольованому середовищі, впровадження створення біологічних стійких насаджень в осередках розміщення шкідників і хвороб лісу.

Найбільш важливим із соціально-економічних факторів лісгосподарської роботи є можливість поповнення місцевого бюджету і поліпшення загальної соціально-економічної ситуації в районі, забезпеченні сировиною галузь будівництва, зайнятості місцевого населення та працівників, а також забезпечення населення дровами паливними, що в умовах енергетичної кризи внаслідок війни росії проти України є особливо важливим.

Господарська діяльність Хмельницького надлісництва несе великий вклад у розвиток місцевої економіки шляхом:

- сплати всіх податків і зборів до місцевих бюджетів;
- працевлаштуванням місцевого населення;
- заклученням договорів із підрядниками, на виконання ними комплексу лісгосподарських робіт, які зареєстровані в зоні діяльності надлісництва;
- забезпечення місцевого бізнесу з переробки деревини, шляхом виконання з ними біржових договорів щодо реалізації їм необробленої деревини за результатами біржових торгів;
- забезпечення місцевого населення лісоматеріалами круглими та дровами паливними, згідно заключених договорів;
- надання доступу місцевому населенню до збору грибів та ягід для власних потреб.

Комунікація з суб'єктами господарювання, які зацікавлені в продукції та послугах Хмельницького надлісництва, здійснюється через засоби масової інформації, соціальні мережі, органи місцевого самоврядування.

3. Характеристика лісових ресурсів

3.1 Розподіл площі за категоріями

Виходячи з приведенного у відповідність до Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок (2007) поділу лісів на категорії, їх функціонального значення, встановленого в них режиму ведення лісового господарства і лісокористування на наступний ревізійний період, утворені такі господарські частини:

Ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення:

- ліси природоохоронного призначення з особливим режимом користування на рівнині;

- ліси природоохоронного призначення з обмеженим режимом користування на рівнині;

Рекреаційно-оздоровчі ліси:

- рекреаційно-оздоровчі ліси з особливим режимом користування на рівнині;

- рекреаційно-оздоровчі ліси з обмеженим режимом користування на рівнині;

Захисні ліси:

- захисні ліси з обмеженим режимом користування на рівнині;

Експлуатаційні ліси:

- експлуатаційні ліси на рівнині;

До лісів природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення з особливим режимом користування віднесені:

- пам'ятки природи;

- заповідні лісові урочища;

- ліси, що мають наукове або історичне значення, включаючи генетичні резервати.

До лісів природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення з обмеженим режимом користування віднесені заказники.

До рекреаційно-оздоровчих лісів з особливим режимом користування віднесені:

- ліси в межах міст, селищ та інших населених пунктів,

- лісопаркова частина лісів зеленої зони,

- рекреаційно-оздоровчі ліси, поза межами лісів зелених зон.

До рекреаційно-оздоровчих лісів з обмеженим режимом користування віднесені:

- лісогосподарська частина лісів зеленої зони.

Загальна площа лісового фонду Хмельницького надлісництва філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України» складає згідно матеріалів базового лісовпорядкування 2020 року 29319,1 га, у тому числі вкрита лісом 27191,8 га, що становить 92,7%. В лісовому фонді переважають твердолистяні породи – 87,1%. Вони утворені переважно дубом звичайним (79,2%) та грабом звичайним (9,1%). Хвойні породи складають невеликий відсоток, серед яких переважає сосна звичайна (6,3%).

Поділ лісів на категорії захисності по Хмельницькому надлісництву

Категорії лісів	Площа за даними лісовпорядкування	
	га	%
Ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення – разом	1572,0	5,3
в тому числі:		
Заповідні лісові урочища	150,3	0,5
Пам'ятки природи	27,9	
Заказники	1393,8	4,8
Рекреаційно-оздоровчі ліси - разом	5769,6	19,7
в тому числі:		
Лісогаркова частина лісів зелених зон	1089,1	3,7
Лісогосподарська частина лісів зелених зон	4464,2	15,2
Рекреаційно-оздоровчі ліси поза межами зелених зон	216,9	0,8
Захисні ліси – разом	1432,4	4,9
в тому числі:		
Ліси уздовж смуг відведення залізниць	255,5	0,9
Ліси уздовж смуг відведення автомобільних доріг	726,2	2,5
Ліси уздовж берегів річок, навколо озер, водоймищ та ін.	450,7	1,5
Експлуатаційні ліси	20545,1	70,1
ВСЬОГО ПО НАДЛІСНИЦТВУ	29319,1	100

Ліси, що мають обмежений режим природокористування займають – 8774,0 га (29,9%), експлуатаційні – 20545,1 га (70,1%).

Загальний запас деревини становить 5,96 млн. куб. м., середній запас покритої лісом площі становить 219 куб. м./га. Важливий показник лісового фонду - середній вік насаджень кожного господарства, який має бути рівним, або близьким до половини встановленого до них віку головних рубок. Господарства як правило мають нерівномірний розподіл вкритої лісом площі за групами віку. Середній вік насаджень – 58 років. За віковою структурою молодняки складають 7,26 тис. га або 26,7%. Частка стиглих і перестійних лісів становить 3,33 тис. га або 12,2% вкритої лісом площі з середнім запасом 298 куб. м./га.

В господарських частинах лісів з обмеженим режимом користування дозволяється проведення рубок головного користування.

При організації господарств і господарських секцій лісовпорядкування виходило з породного складу насаджень, їхньої продуктивності та інших особливостей, що зумовлюють застосування різних нормативів і систем господарських заходів, а також цілей ведення лісового господарства, визначених Основними положеннями організації та розвитку лісового господарства області.

Кожна господарська секція орієнтована на вирощування певних корінних або цільових порід у відповідності до типів лісу на основі заходів, що забезпечують одержання до віку стиглості лісу максимального запасу деревини потрібної товарної структури, найбільш ефективного виконання захисних, оздоровчих та інших корисних функцій лісу.

Основою для поділу насаджень однієї переважаючої деревної породи на

кілька госпсекцій стала значна різниця в продуктивності, віках стиглості, поділ насаджень на високостовбурні і низькостовбурні.

Віднесення невикритих лісовою рослинністю лісових ділянок до тієї чи іншої господарської секції проведено по цільовій породі, яка найбільше відповідає типу лісу і проектується до відтворення.

Таксація лісового фонду здійснювалась окомірно-вимірвальним методом, основаному на поєднанні окомірної таксації з вибірковою вимірвальною і переліковою таксацією, дані якої є основою для таксаційної характеристики виділу. Для коригування запасів насаджень на 1 га під час окомірної таксації, а також визначення відносних повнот під час вибіркової вимірвальної і перелікової таксації використовувались таблиці «Сум площ перерізів та запасів деревостанів при повноті 1,0», розроблених кафедрою лісової таксації УСГА, затверджених Мінлісгоспом України 15 листопада 1991 року.

Для визначення умов місцезростання і типів лісу використовувалась лісо-типологічна таблиця ознак типів лісу області, складена на основі «Таблиць типів лісу Українського Полісся і Лісостепу» (І.Ф. Федець).

Виключення особливо захисних лісових ділянок лісового фонду з розрахунку головного користування, проектування способів рубок і необхідних лісогосподарських заходів здійснювались у відповідності з діючими нормативними документами: Лісовий кодекс України (2006), «Порядок поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок» (2007), «Правила рубок головного користування в лісах України» (2010), «Правила поліпшення якісного складу лісів» (2007) та інші.

Існуючий поділ площі на категорії лісів відповідає господарському призначенню, природним та економічним умовам району розташування надлісництва.

3.2 Особливості ландшафту

Згідно лісорослинного районування («Комплексне лісогосподарське районування України і Молдавії», під редакцією С.А.Генсірука, Київ, «Наукова думка», 1981) територія лісгоспу відноситься до Західноукраїнського лісостепоного лісогосподарського округу, лісорослинної зони лісостепу.

Клімат району розташування лісгоспу формується як клімат Правобережної частини України Волинсько-Подільської височини і характеризується як помірно-континентальний.

Коротка характеристика кліматичних умов, що мають значення для лісового господарства, приведена в таблиці.

Із кліматичних факторів, що негативно впливають на ріст і розвиток лісових насаджень є пізні весняні і ранні осінні заморозки, тривалі засухи в окремі роки.

Територія лісгоспу за характером рельєфу є рівнинною з незначним коливанням висот 200-350 м над рівнем моря.

Кліматичні показники

Найменування показників	Одиниці вимірювання	Значення	Дата
1. Температура повітря:			
– середньорічна	градус	6,5	
– абсолютна максимальна	градус	+36	
– абсолютна мінімальна	градус	-34	
2. Кількість опадів на рік	мм	560	
3. Тривалість вегетаційного періоду	днів	165-205	
4. Пізні весняні заморозки			остання декада травня
5. Перші осінні заморозки			остання декада вересня
6. Середня дата замерзання рік			середина грудня
7. Середня дата початку паводку			середина квітня
8. Сніговий покрив:			
– товщина	см	13-20	
– час появи			середина листопада
– час сходження у лісі			кінець березня
9. Глибина промерзання ґрунту	см	80	
10. Напрямок панівних вітрів за сезонами:			
– зима	румб	З, ПнЗ	
– весна	румб	С, ПдС	
– літо	румб	З, ПдЗ	
– осінь	румб	З, ПнС	
11. Середня швидкість панівних вітрів за сезонами:			
– зима	м/сек	4,6	
– весна	м/сек	3,7	
– літо	м/сек	2,9	
– осінь	м/сек	3,5	
12. Відносна вологість повітря за сезонами:			
– зима	%	84	
– весна	%	65	
– літо	%	60	
– осінь	%	78	

Основні типи і види ґрунтів (%): чорноземи, сірі лісові суглинисті ґрунти з переважанням дубових та грабових насаджень (96 %), в долинах рік лучні, лучно-болотні і торф'яні ґрунти (4 %).

Ерозійні процеси слабо виражені. Поверхня території лісгоспу зрізана долинами рік, ярами, балками.

Характеристика рік та водоймищ, розташованих на території надлісництва наводиться в таблиці. Територія надлісництва розташована в басейнах рік між Дністром і Південним Бугом.

Характеристика рік та водоймищ

Найменування рік та водоймищ	Куди впадає ріка	Загальна протяжність, км площа водоймищ, га	Ширина лісових смуг вздовж берегів річок, навколо озер, водоймищ, м	
			згідно нормативів	фактична
Південний Буг	Чорне море	792	1000	
Бужок	Південний Буг	75	300	
Згар	Південний Буг	95	300	300

Смуги лісів, що зростають уздовж берегів річок, навколо озер, водоймищ та інших водних об'єктів не виділялись тому, що вони відносяться до категорії лісів природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення та рекреаційно-оздоровчих лісів, в яких дана підкатегорія не виділяється.

За ступенем вологості більша частина ґрунтів відноситься до до свіжих та вологих. На долю лісових ділянок з надмірним зволоженням припадає 1 % площі, вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок. Болота займають площу 116,9 га.

3.3 Економічні аспекти

Економічно життєздатне використання лісових ресурсів означає, що лісове господарство і лісокористування організовані й управляються таким чином, щоб бути прибутковими, при цьому не за рахунок виснаження лісових ресурсів і природних екосистем.

Згідно статті 71 Лісового Кодексу України «лімітом заготівлі деревини в порядку рубок головного користування є затверджена в установленому порядку розрахункова лісосіка. Заготівля деревини в порядку рубок головного користування в розмірах, що перевищують розрахункову лісосіку, забороняється».

Відповідно до статті 43 Лісового Кодексу України «розрахункова лісосіка – щорічна науково обґрунтована норма заготівлі деревини в порядку рубок головного користування, яка затверджується для кожного власника, постійного користувача лісів окремо за групами порід, виходячи з принципів безперервності та невиснажливості використання лісових ресурсів».

Виходячи із вказаного вище, щорічні об'єми заготівлі деревини по рубках формування та головному користуванні не можуть перевищувати затверджені ліміти, розраховані лісовпорядкуванням, за виключенням випадків коли спостерігається погіршення санітарного стану, що призводить до необхідності проведення суцільних санітарних рубок.

Для орієнтовного розрахунку розміру можливого економічного ефекту від лісогосподарської діяльності можна використати сортиментну структуру деревини в розрізі порід та класів якості.

Економічна діяльність надлісництва ґрунтується на заготівлі і реалізації деревини від рубок головного користування та рубок формування і оздоровлення лісів.

Рубка стиглого лісу - це збір лісового врожаю, що в лісівничій науці трактується як перша фаза лісовідновлення. Виходячи із конкретних умов зростання на ділянці, де проводяться рубки стиглого лісу, в залежності від прийнятого рішення щодо лісовідновлення, планується застосовувати відповідну систему рубання.

Лісозаготівельні роботи плануються проводити способами, які виключають або обмежують негативний вплив на довкілля та лісовідновлення. На кожну лісосіку видається лісорубний квиток, який дає право на заготівлю деревини. У лісорубних квитках зазначається спосіб рубки і очищення лісосіки, наявність підросту, насінників, ключових біотопів та об'єктів, які повинні бути збережені під час розробки лісосіки.

Лісосіки всіх видів рубок передаються підряднику в розробку по акту. На кожну лісосіку до початку її розробки складається технологічна карта, яка з врахуванням конкретних умов відображає лісівничі та організаційні вимоги до виконання робіт. Технологічна карта вміщує, зокрема, перелік підготовчих робіт, визначає схему розробки лісосіки з нанесення на ній виробничих об'єктів, устаткування, шляхів, волоків, способи виконання лісозаготівельних операцій (валка, обрубка сучків, розрізування стовбурів на сортименти, їх сортування і трелювання, штабелювання, навантаження і вивезення деревини, очищення місць рубок), черговість розробки пасік, передбачає заходи щодо охорони праці та природоохоронні заходи (запобігання ерозії ґрунтів, збереження ключових біотопів і об'єктів тощо). До технологічної карти додається Акт обстеження даної ділянки, в якому вказані заплановані заходи щодо мінімізації негативного впливу рубки на навколишнє природне середовище (ОВНС).

Під час проведення підготовчих робіт на лісосіці та на відстані 50 метрів за межею лісосіки по її периметру, вздовж лісовозних доріг та діючих трелювальних шляхів, в радіусі 50 метрів від місць розміщення обігрівального приміщення, верхніх складів, місць розміщення техніки та паливно-мастильних матеріалів звалюють усі намічені небезпечні дерева.

Облаштовуються місця для обігріву та відпочинку, встановлюються знаки безпеки на стежках та дорогах, які проходять через лісосіку.

Підготовчі роботи проводить бригада, що виконує основні лісосічні операції. Всі лісосічні роботи виконуються лише відповідно з вимогами карти технологічного процесу розробки лісосік.

Чинники, які впливають на вибір лісозаготівельної техніки і обладнання наступні:

- технологія лісозаготівель, яка включає і спосіб заготівлі деревини (хлистовий чи сортиментний);
- площа лісосіки;
- об'єм стовбура і запас деревини на лісосіці;
- розташування, ґрунти і рельєф;
- відстань трелювання і вивезення деревини;

- спосіб очищення лісосік від порубкових решток.

У надлісництві застосовується сортиментний спосіб заготівлі деревини, який дає змогу використовувати колісні трактори та машини.

Звалювання дерев, обрізування сучків, розрізання стовбурів на сортименти проводиться бензопилами Штіль.

Після розрізування стовбурів на сортименти проводиться їх трелювання тракторами різних модифікацій МТЗ – 80, МТЗ-82, МТЗ -892, Т – 25, ЮМЗ-6, ЮМЗ-8071, КИЙ-14102М, Farmer 10286, КАТА KF1404, New Holland-T5.11C обладнаних кліщовим захватом.

Тип тракторів – колісні універсальні класу 1,4.

Марка двигуна тракторів МТЗ – 80, МТЗ-82 – Д –240/ 243, МТЗ-892 - Д-245,5 двигуни дизельні чотирьохциліндрові чотирьохтактні з безпосереднім вприском і робочим об'ємом - 4,75л та номінальною частотою обертів 2200 об/хв, Farmer 10286 з безпосереднім вприском і робочим об'ємом - 4,4 л та номінальною частотою обертів 2200 об/хв

Потужність МТЗ-80, кВт (к.с.) – 59,25 (80), МТЗ – 82, кВт (к.с.) – 60 (81), МТЗ – 892, кВт (к.с.) – 66 (89), Farmer 10286 – 73 (99).

Габарити, вага, ширина колії та витрати палива

Показники	Одиниця виміру	Трактори			
		МТЗ-80	МТЗ-82	МТЗ -892	Farmer 10286
Габаритні розміри:					
довжина	м	3,82	3,93	3,97	4,07
ширина		1,97	1,97	1,97	2,4
висота		2,47	2,47	2,81	2,61
Дорожній просвіт (кліренс), мінімальний під заднім мостом	см	47	47	64,5	47
Конструктивна вага	тонн	3,00	3,20	3,90	4,59
Колія трактора регульована	см	передні колеса 120-180 задні колеса 135-180			

Застосування на лісозаготівлях швидкохідних колісних тракторів, які оснащені різноманітним технологічним обладнанням, дає можливість трелювати і одночасно сортувати деревину по породах, сортиментах, розмірах, групах діаметрів, сортах тощо.

Трактори, які використовуються у надлісництві, характеризуються по відношенню до гусеничних тракторів кращою маневреністю та ергономікою, тобто є більш комфортними і пристосованими для використання. Але головне, що вони в меншій мірі впливають на ґрунтову поверхню і пошкодження підросту, кореневої системи ростучих дерев та надґрунтового покриву трав'яних і кущових рослин. У місцях поодиноких проїздів колісної техніки дрібний підріст не зазнає особливих пошкоджень, а лише приминається до поверхні ґрунту.

Рельєф лісосік в основному рівнинний. Переважають дерново-підзолисті сірі лісові, свіжі ґрунти, на яких багаторазовий прохід техніки по одному сліду (волоку) сильно впливає на прохідність і призводить до значного пошкодження

грунту. Такі лісосіки можливо освоювати на протязі року, але вивезення лісопродукції планувати лише в суху погоду.

На лісосічних роботах впроваджена бригадна форма праці. Бригада виконує весь комплекс робіт від звалювання до очистки лісосіки від порубкових залишків. Виконану роботу приймає майстер лісу даної ділянки. Крім того майстер веде електронний облік деревини, займається відпуском деревини та складає звіт про рух лісопродукції.

Одночасно із заготівлею деревини та після її закінчення проводиться очищення лісосіки від порубкових залишків.

В залежності від лісорослинних умов і вимог лісовідновлення застосовуються такі способи очищення лісосік - комбінований.

Вивезення деревини з верхніх складів лісництв на нижній склад проводиться сортиментами, автомобілями: ЗІЛ-131, DAF CF-85, Урал-4320, КРАЗ-257Б1, КРАЗ-255 з причіпом; перераховані лісовозні автомобілі обладнані гідроманіпуляторами для механічного навантаження і розвантаження деревини наступних моделей: We-6700, We-6300, ПЛ-70.02, ПЕ-10, SC-65, DL-70Z, Palms 400 A2B2C1.

Також проводиться вивезення з верхніх складів на промідні склади за допомогою тракторів з напівпричіпами тракторними DL-10-1- М та Weimer WE10.

Види деревних порід які будуть реалізовуватись у надлісництві:

- Акація;
- Алича;
- Бархат амурський;
- Береза;
- Берест;
- Бук;
- Верба;
- Верба козяча;
- Вільха;
- Граб;
- Горіх грецький;
- Дуб;
- Дуб червоний;
- Каштан кінський;
- Клен гостролистий;
- Клен польовий;
- Липа;
- Ліщина;
- Модрина;
- Осика;
- Сосна;
- Тополя;
- Черемха;
- Черешня;

- Яблуня;
- Явір;
- Ялина;
- Ясен.

Також у надлісництві плануються інші види джерел надходження коштів це реалізація декоративного посадкового матеріалу, та реалізація новорічних ялинок відповідно до погоджених лімітів.

3.4 Диверсифікація діяльності

Планування діяльності надлісництва спрямоване на розширення джерел прибутків, економічного сталого розвитку, покращення екологічної стійкості. Така діяльність передбачає різноманітність використання лісових ресурсів, а також впровадження нових видів діяльності.

Основні напрямки диверсифікації діяльності включають:

- рекреаційна та туристична діяльність – облаштування рекреаційних зон, організація еко туризму, пропозиція освітніх та культурних послуг, пов'язаних з лісами досягається шляхом розбудови типових рекреаційних пунктів.
- отримання продуктів побічного користування із високою доданою вартістю (заготівля грибів та ягід, березового соку, лікарської сировини, створення на землях сільськогосподарського призначення плантацій плодово-ягідних деревних та чагарникових культур).

4. Екологічні цінності

4.1 Виявлення та картування

План виявлення репрезентативних ділянок та ОЦЗ

№ п/п	Зміст роботи	Виконавці	Заходи щодо охорони
1	Робота із матеріалами лісовпорядкування на предмет можливого виявлення репрезентативних ділянок та ОЦЗ	ІТР, лісничі, помічники	Подальше обстеження на місцевості
2	Обстеження лісових масивів на предмет можливого виділення репрезентативних ділянок та ОЦЗ	ІТР, лісничі, зацікавлені сторони	В разі виявлення нанести на карту, лісгосподарські заходи не проводити
3	Проводити обстеження генетичних резерватів, природо-заповідного фонду, постійних лісонасіневих ділянок	ІТР, лісничі, зацікавлені сторони	На картах-схемах по лісництвах наносяться місця виявлення
4	Проводити консультації з мисливськими організаціями по виявленню територій які є ключовими місцями тимчасової концентрації тварин	Мисливствознавець, егері лісництв	На виявлених територіях не проводити лісгосподарські заходи в період тиші
5	Проводити консультації по лісових територіях, що містять рідкісні екосистеми під загрозою зникнення, або входять до складу таких екосистем за участю науковців	ІТР, лісничі, помічники, зацікавлені сторони	Вразі виявлення, лісгосподарські заходи не проводити
6	Проводити консультації з місцевими громадами по лісових територіях, що є визначальними для задоволення основних потреб місцевого населення	Лісничі, майстри лісу	На картах-схемах по лісництвах наносяться виявленні місця, лісгосподарські заходи не проводити
7	Проводити консультації з місцевими громадами по лісових територіях, що є визначальними для традиційної культурної ідентичності місцевих громад.	Лісничі, майстри лісу	На картах-схемах по лісництвах наносяться виявленні місця, лісгосподарські заходи не проводити

Виявлені екологічні цінності мають наноситись на карти, які слугуватимуть при моніторингу стану таких цінностей та полегшення їхньої охорони.

4.2 Режим охорони

Червона книга України є офіційним державним документом, який містить перелік рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу у межах території України, і континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, а також узагальнені відомості про сучасний стан цих видів тваринного і рослинного світу та заходи щодо їх

збереження і відтворення.

Бернська Конвенція. Україна приєдналася у 1996 році (Закон України № 436/96-ВР). Цілі Бернської конвенції полягають у збереженні дикої флори та фауни в їх природних середовищах існування, особливо тих видів і середовищ існування, збереження яких потребує співробітництва декількох держав, а також у сприянні такому співробітництву. Особлива увага приділяється зникаючим та вразливим видам, включаючи зникаючі та вразливі мігруючі види.

Конвенція містить чотири додатки, які встановлюють різні режими охорони. Додаток I розглядає види флори, що підлягають особливій охороні. Додаток II включає види фауни, що потребують особливої охорони. Додаток III містить перелік видів тварин, які підлягають охороні. Додаток IV встановлює заборонені засоби і способи добування, відлову та інших форм полювання.

Постійний комітет Бернської конвенції в 1996 році прийняв резолюцію № 4 «Про зникаючі природні оселища, які потребують спеціальних заходів для їх збереження», яка була оновлена в 2019 році. Ця резолюція затвердила список зникаючих типів оселищ, які потребують особливої охорони.

На розвиток додатків I і II конвенції було прийнято Резолюцію № 6 (1998) «Про перелік видів, які потребують спеціальних заходів для їх збереження». Додаток до цієї резолюції був оновлений у 2011 році.

Резолюція №4 та №6 стали основою для створення Смарагдової мережі – системи територій особливого природоохоронного значення. Ця мережа формується відповідно до статті 4 Бернської конвенції та Рекомендації № 16 (1989) «Про територію спеціального збереження».

Розвиток Смарагдової мережі в Україні є одним із зобов'язань, визначених Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (стаття 13 додатку ХХХ до Угоди). Країни-члени ЄС відповідають вимогам Бернської конвенції через створення та управління мережею Natura 2000.

При обстеженні Смарагдової мережі виявлено природних оселищ та видів, які віднесені до переліків додатків Резолюції 4 та 6 Бернської конвенції з охорони європейської фауни, флори, та природних місць перебування.

Території виділені для включення до Смарагдової мережі

Назва лісництва	Перелік кварталів	Площа, га	Коротка характеристика території
Головчинецьке	7 - 24, 27 - 29, 31, 32, 37, 38, 41, 43, 47	1842,0	UA 0000169 Verkhnie Pobozhzhia Унікальність об'єкта полягає у збереженні 19 видів рослин, які занесені до Червоної книги України, 37 регіональних рідкісних видів, 17 видів фауни, які занесені до Європейського Червоного списку
Козанківське	4-13	616,0	
Пархомовецьке	61	5,0	
Разом		2463,0	

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про тваринний світ» під час здійснення будь-якої діяльності (у тому числі й лісогосподарських заходів), яка може вплинути на середовище перебування тварин та стан тваринного світу, є недопустимість погіршення середовища перебування, шляхів міграції та умов розмноження диких тварин (включаючи хордових та безхребетних).

В результаті натурних обстежень території надлісництва не було виявлено рідкісних лісових рослинних угруповань, які перебувають під загрозою зникнення і внесені до Зеленої книги України (2020 р.).

Боннська Конвенція, яка офіційно називається «Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин», є одним із результатів міжнародних природоохоронних договорів. Вона була розроблена та підписана 23 червня 1979 року в місті Бонн, Німеччина, під егідою Програми ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП).

Конвенція виникла як відповідь на зростаюче розуміння міжнародною спільнотою того, що мігруючі види тварин потребують особливої охорони, після чого під час своїх міграцій вони перетинають національні кордони і стикаються з різноманітними загрозами в різних країнах. Особливість мігруючих видів виникає в тому, що їх збереження можливе лише за умов спільних узгоджених дій усіх держав, через території яких проходять їхні міграційні шляхи.

Фундаментальні принципи Конвенції базуються на визнанні того, що держава повинна бути захисниками мігруючих видів диких тварин, які живуть у межах своїх національних юрисдикцій або перетинають цю межу. Конвенція визнає, що збереження дикої фауни є невід'ємною частиною світової природної спадщини, яка має бути збережена для майбутніх поколінь.

Наша держава приєдналася до Боннської конвенції в 1999 році. Це приєднання стало великим кроком у розвитку природоохоронного законодавства країни та посилило міжнародне співробітництво у сфері охорони мігруючих видів. Україна бере активну участь у різних угодах у рамках конвенції, зокрема щодо охорони кажанів, афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів та інших видів. Конвенція створює правову основу та механізми міжнародної співпраці, але практична реалізація її положень потребує постійних зусиль на національному рівні.

Зелена книга України є унікальним офіційним державним документом, що містить комплексні відомості про сучасний стан природних рослинних угруповань України, які потребують особливої охорони. Історія створення цього документа почалася в 1987 році, коли за ініціативою видатного українського ботаніка академіка Юрія Романовича Шеляг-Сосонки було видано перше у світі видання подібного типу. Це був революційний крок у природоохоронній справі, перш за все було запроваджено охорону не тільки окремих видів рослин, але й цілих рослинних угруповань.

У 2009 році відбулося друге, суттєво доопрацьоване та розширене видання Зеленої книги України, яке було затверджено наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України.

Правове регулювання питань, пов'язаних із Зеленою книгою України, розроблено відповідно до Положення про Зелену книгу України є офіційним державним документом, який є основою для розробки охоронних заходів щодо збереження, відтворення та використання занесених до їх природних рослинних груп.

Методологічною основою для включення рослинних угруповань до Зеленої книги України є синфітосозологічна оцінка, яка враховує ботаніко-

географічні, історичні, созологічні, структурні та ботанічні особливості угруповань. При цьому враховується домінуюча роль едифікаторних і співедифікаторних видів у ценозах, їх взаємодія з іншими компонентами фітоценозу та екологічними факторами середовища.

Особливе значення в структурі Зеленої книги України має синфітосоологічний індекс, який є інтегральною оцінкою созологічної значущості рослинних груп. Цей індекс враховує різноманітні характеристики угруповання: площу поширення, природність походження, ступінь відновлюваності, необхідність охорони тощо.

У контексті практичного застосування Зелена книга України є базовим документом для: планування розвитку природно-заповідного фонду, проведення екологічної експертизи проектів, що можуть вплинути на стан рослинних груп, організації моніторингу за станом рідкісних фітоценозів, розробки заходів щодо відновлення пошкоджених природних комплексів, здійснення наукових досліджень в галузі охорони рослинного світу.

Таким чином, Зелена книга України є не просто переліком рідкісних рослинних угруповань, а комплексним науково-інформаційним та правовим інструментом, що забезпечує збереження фіторізноманіття України та сприяє формуванню екологічно збалансованого природного середовища.

Перелік видів флори та фауни на території Хмельницького надлісництва

Назва	Критерії виділення та опис ОЦЗ	Місцезнаходження і площа			
		лісництво	квартал	видів	площа, га
Раритетні види флори. Червонокнижні види	Місцезростання коручки пурпурової	Михайлівське	65	6	2,7
	Місцезростання цибулі ведмежої	Михайлівське	6	1	9,5
	Місцезростання цибулі ведмежої	Михайлівське	6	2	12,5
	Місцезростання цибулі ведмежої	Михайлівське	8	3	6,7
	Місцезростання цибулі ведмежої	Михайлівське	37	9	4,8
	Місцезростання цибулі ведмежої	Козачківське	8	11	3,8
	Місцезростання цибулі ведмежої	Козачківське	12	5	3,3
	Місцезростання цибулі ведмежої	Козачківське	36	14	25
	Місцезростання цибулі ведмежої	Козачківське	36	15	0,8
	Місцезростання цибулі ведмежої	Козачківське	41	1	1,5
	Місцезростання коручки пурпурової, гніздівки звичайної	Михайлівське	65	4	3,0
	Місцезростання коручки пурпурової	Михайлівське	72	23	1,7
	Місцезростання цибулі ведмежої	Михайлівське	7	11	10,0
	Місцезростання цибулі ведмежої	Михайлівське	36	6	7,5
	Місцезростання цибулі ведмежої	Михайлівське	37	9	4,8
	Місцезростання цибулі ведмежої	Михайлівське	8	3	6,7
	Місцезростання цибулі ведмежої	Михайлівське	8	4	8,2
	Місцезростання цибулі ведмежої	Михайлівське	6	1	9,5
	Місцезростання цибулі ведмежої	Михайлівське	6	2	12,5
	Місцезростання цибулі ведмежої	Михайлівське	6	3	14,5
Місцезростання підсніжника білосніжного	Михайлівське	13	6	5,2	
Місцезростання підсніжника білосніжного	Михайлівське	13	7	6,7	
Місцезростання підсніжника білосніжного	Михайлівське	48	5	7,7	
Місцезростання коручки пурпурової	Пархомовецьке	37	1	6,9	
Місцезростання цибулі ведмежої	Пархомовецьке	7	3	4,4	
Місцезростання підсніжника білосніжного	Пархомовецьке	33	12	5,0	
Місцезростання підсніжника білосніжного	Пархомовецьке	33	8	5,6	
Місцезростання підсніжника білосніжного	Пархомовецьке	35	6	2,7	
Місцезростання підсніжника білосніжного	Пархомовецьке	42	8	3,4	
Місцезростання підсніжника білосніжного	Пархомовецьке	42	9	1,8	
Місцезростання підсніжника білосніжного	Пархомовецьке	25	2	2,2	
Місцезростання цибулі ведмежої	Прибузьке	34	13	2,5	

Місцезростання підсніжника білосніжного	Прибузьке	35	8	27,0
Місцезростання підсніжника білосніжного	Прибузьке	23	12	5,4
Місцезростання коручки чемерниковидної	Прибузьке	5	1	11,5
Місцезростання коручки чемерниковидної	Прибузьке	4	1	15,5
Місцезростання коручки пурпурової*	Прибузьке	5	1	11,5
Місцезростання коручки пурпурової*	Прибузьке	5	6	3,5
Місцезростання коручки пурпурової*	Прибузьке	16	6	2,7
Місцезростання гніздівки звичайної	Прибузьке	4	1	15,5
Місцезростання коручки чемерниковидно	Прибузьке	5	7	4,6
Місцезростання гніздівки звичайної**	Прибузьке	5	6	3,5
Місцезростання гніздівки звичайної	Прибузьке	5	7	4,6
Місцезростання гніздівки звичайної	Прибузьке	12	1	2,3
Місцезростання гніздівки звичайної	Прибузьке	19	9	18,0
Місцезростання коручки чемерниковидної	Прибузьке	19	8	1,4
Місцезростання гніздівки звичайної	Прибузьке	16	9	7,6
Місцезростання коручки чемерниковидної	Прибузьке	16	6	2,7
Місцезростання площа звичайного*	Прибузьке	5	5	6,7
Місцезростання клокички перистої*	Прибузьке	5	7	4,6
Місцезростання гніздівки звичайної	Чорноострівське	13	3	6,6
Місцезростання клокички перистої	Чорноострівське	14	5	5,0
Місцезростання підсніжника білосніжного	Хмельницьке	22	6	32,0
Місцезростання коручки пурпурової	Хмельницьке	28	23	0,3
Місцезростання коручки пурпурової	Хмельницьке	29	10	13,9
Місцезростання підсніжника білосніжного	Хмельницьке	29	16	12,5
Місцезростання підсніжника білосніжного	Хмельницьке	30	9	5,5
Місцезростання підсніжника білосніжного	Хмельницьке	31	2	16,9
Місцезростання цибулі ведмежої	Хмельницьке	31	20	3,7
Місцезростання підсніжника білосніжного	Хмельницьке	36	1	0,4
Місцезростання підсніжника білосніжного	Хмельницьке	36	2	6,5
Місцезростання підсніжника білосніжного	Хмельницьке	36	3	1,7
Місцезростання цибулі ведмежої	Хмельницьке	37	3	40,2
Місцезростання коручки пурпурової	Хмельницьке	37	14	22,0
Місцезростання підсніжника білосніжного	Головчинецьке	42	9	4,7
Місцезростання гвоздика Фішера	Головчинецьке	38	1	0,2
Місцезростання любка дволиста	Головчинецьке	71	2	2,4
Місцезростання гніздівка звичайна, лілія лісова, воронець колосистий	Головчинецьке	71	1	2,4

Місцезростання любка дволиста, гніздівка звичайна	Головчинецьке	14	6	1,3
Місцезростання гніздівка звичайна	Головчинецьке	14	22	1,2
Місцезростання коручка порпулова	Головчинецьке	11	3	34
Місцезростання любка дволиста	Головчинецьке	11	3	34
Місцезростання гніздівка звичайна	Головчинецьке	11	3	34
Місцезростання гніздівка звичайна	Головчинецьке	59	2	23,5
Місцезростання лілія лісова	Головчинецьке	59	2	23,5
Місцезростання підсніжник білосніжний	Бохнянське	24	2	1,0
Місцезростання підсніжник білосніжний	Бохнянське	55	14	1,8
Місцезростання пальчатокорінник травневий	Бохнянське	54	1	28,8
Місцезростання косаряки черепитчасті	Бохнянське	55	1	28,8
Місцезростання півники сибірські	Бохнянське	55	5	0,6
Місцезростання косаряки черепитчасті	Бохнянське	55	5	0,6
Місцезростання пальчатокорінник м'ясочервоний	Бохнянське	55	5	0,6
Місцезростання любка дволиста	Бохнянське	55	8	1,5
Місцезростання любка дволиста	Бохнянське	55	13	7,2
Місцезростання підсніжник білосніжний	Бохнянське	55	13	7,2
Місцезростання лазурник трилопатевий	Бохнянське	55	13	7,2
Місцезростання коручка порпулова	Бохнянське	55	14	1,8
Місцезростання гніздівка звичайна	Бохнянське	55	15	7,1
Місцезростання коручка порпулова	Козачківське	5	11	1,1
Місцезростання коручка порпулова	Козачківське	6	12	13
Місцезростання гніздівка звичайна, гніздівка звичайна	Козачківське	8	7	7,1
Місцезростання гніздівка звичайна, коручка чемерникоподібна, коручка порпулова	Козачківське	8	10	1,8
Місцезростання гніздівка звичайна, коручка порпулова	Козачківське	8	11	3,8
Місцезростання підсніжник білосніжний, коручка порпулова	Козачківське	11	10	6,9
Місцезростання лілії лісової	Козачківське	11	10	6,9
Місцезростання коручка порпулова	Козачківське	12	3	14
Місцезростання коручка чемерникоподібна	Козачківське	12	3	14
Місцезростання лазурник трилопатевий	Козачківське	8	11	3,8
Місцезростання гніздівка звичайна*	Козачківське	12	5	3,3
Місцезростання гніздівка звичайна	Козачківське	12	6	8
Місцезростання гніздівка звичайна, коручка порпулова, любка дволиста	Козачківське	36	14	3
Місцезростання геліведа кучерява	Козачківське	41	5	1,2
Місцезростання підсніжник білосніжний	Вовковинецьке	17	3	0,6
Місцезростання зозульки мясочервоні	Вовковинецьке	27	10	0,6
Місцезростання коручка порпулова				

	Місцезростання гніздівка звичайна	Вовковиницьке	29	2	8,3	
	Місцезростання любка дволиста	Вовковиницьке	29	2	8,3	
	Місцезростання гніздівка звичайна	Вовковиницьке	17	10	0,2	
Раритетні види флори. Регіональні «червоні» списки	Місцезростання арума Бессера	Михайлівське	35	7	2,3	
	Місцезростання арума Бессера	Прибузьке	4	1	15,5	
	Місцезростання площка звичайного	Прибузьке	5	7	4,6	
	Місцезростання арума Бессера	Хмельницьке	29	9	8,1	
	Місцезростання арум Бессера	Козачківське	12	3	14	
	Місцезростання воронця колосистого	Хмельницьке	29	10	13,9	
	Місцезростання воронця колосистого	Хмельницьке	29	13	6,0	
	Місцезростання кадило сарматське	Головчинецьке	29	19	0,9	
	Місцезростання вороніть колосистий	Головчинецьке	59	2	23,5	
	Місцезростання вороніть колосистий	Козачківське	12	6	8	
	Місцезростання хвоща великого	Вовковиницьке	17	1	0,2	
	Місцезростання сон широколистяний	Козачківське	8	13	1,5	
	Раритетні види фауни. Червона книга України	Місце проживання луна польового	Михайлівське	65		61,0
		Місце проживання борсука звичайного	Михайлівське	49	4	10,4
		Місце проживання тхора лісового	Михайлівське	19	1	17,5
		Місце проживання борсука звичайного	Прибузьке	2	10	3,4
		Місце проживання зозулі звичайної	Михайлівське	71	11	3,3
Місце проживання зозулі звичайної		Прибузьке	48	11	2,0	
Місце проживання зозулі звичайної		Пархомовецьке	27	5	14,5	
Місце проживання дятла звичайного		Михайлівське	38	6	1,8	
Місце проживання дятла звичайного		Михайлівське	14	5	1,2	
Місце проживання дятла звичайного		Пархомовецьке	13	2	7,4	
Місце проживання дятла звичайного		Чорноострівське	7	3	8,9	
Місце проживання зяблика		Прибузьке	25	3	3,5	
Місце проживання повзика		Прибузьке	20	6	4,7	
Місце проживання синиці великої		Михайлівське	60	1	12,0	
		Місце проживання дрозда звичайного	Чорноострівське	8	6	0,5
	Місце проживання вивірки звичайної	Пархомовецьке	41	7	2,5	
	Місце проживання зайця сірого	Прибузьке	39	3,4	8,7	

* - нововиявлені місця зростання раритетних видів в межах надлісництва

5. Природоохоронні заходи

5.1 Збереження біорізноманіття

План природоохоронних заходів у надлісництві складено у відповідності з Основними напрямками державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, затвердженими Постановою Кабінету Міністрів України від 05.03.1998 року №188/98-ВР та іншими діючими нормативно-правовими актами України щодо природоохоронної діяльності.

Комплексе природоохоронних заходів запланованих на 2026 рік

№ п/п	Назва природоохоронного заходу	Місце розташування, обсяги, тощо
1	2	3
1. У сфері поводження з відходами		
1.1	Переукласти (поновити, в разі потреби) договори із спеціалізованими організаціями на вивезення і передачу відходів для утилізації	Особа відповідальна за поводження з відходами по Хмельницькому надлісництву філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України»
1.2.	Подати Декларацію про відходи (масла, мастила, фільтри паливні, відпрацьовані шини, брухт чорних металів, зіпсовані і відпрацьовані акумулятори, зола) до 20.01.2026 року – за 2025 рік	
1.3.	Адміністративні перевірки підрозділів надлісництва та підприємців щодо дотримання ними санітарних умов в лісах та на виробничих територіях	Всі підрозділи, при проведенні комплексних ревізій і цільових перевірок
2. Охорона водних ресурсів		
2.1.	Утримувати свердловини в кількості 4 шт на території Хмельницького надлісництва філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України»	Прибузьке лісництво 1 шт. Пархомовецьке лісництво 2 шт. Чорноострівське 1 шт.
2.2.	Забезпечити наявність достатньої кількості абсорбентів для видалення проливів нафтопродуктів в разі їх виникнення	Лісництва Нижній склад ст. Богданівці, Дільниця навантаження деревини ст. Деражня; Летичівська транспортна дільниця; Деражнянський нижній склад
3. Охорона атмосферного повітря		
3.1.	Дотримуватися лімітів, становлених дозволами на викиди стаціонарними джерелами забруднюючих речовин в атмосферне повітря (котельні)	Лісництва. Впродовж року.
3.2.	Проводити контроль джерел викидів забруднюючих речовин (ЗР) на відповідність встановлених гранично допустимих викидів (ГДВ)	Виробничі підрозділи надлісництва. 1 раз в рік.
3.3	Здійснювати контроль токсичності відпрацьованих газів всього наявного транспорту	Виробничі підрозділи надлісництва. 1 раз в рік.
4. У сфері ведення лісового господарства і використання лісових ресурсів		

4.1	Дотримання Проекту організації і розвитку лісового господарства, як системи заходів, спрямованих на забезпечення ефективної охорони і захисту, раціональне використання, підвищення продуктивності лісів і їх відтворення, оцінку лісових ресурсів та моніторингу.	Лісовий фонд по Хмельницькому надлісництву філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України», площею 29319,1 га
4.1.1	Проведення аудиту лісової сертифікації, як добровільної ініціативи, спрямованої на забезпечення підтвердження відповідності ведення лісового господарства у надлісництві, вимогам відповідних міжнародним стандартів	
4.2.	Раціональне використання лісових ресурсів за рахунок їх комплексного використання, створення та формування змішаних за складом високопродуктивних деревостанів (тощо)	
4.3.	Проведення рубок формування та оздоровлення лісів, направлених на поліпшення породного складу і якості лісів та підвищення їх продуктивності	1633 га
4.4.	Відновлення лісів	90,0
4.5.	Охорона лісів від пожеж, шкідників та хвороб	На всій площі лісів
4.6.	Ремонт і утримання доріг лісогосподарського призначення та інші допоміжні лісогосподарські роботи	5 км
4.7.	Перед проведенням лісогосподарських і лісозаготівельних робіт проводити оцінку потенціального впливу на навколишнє природне середовище (ОВНС)	Всі підрозділи
4.8	При проведенні лісогосподарських і лісозаготівельних робіт дотримуватись заходів щодо запобігання або зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, відображених в Акті ОВНС та інших нормативних документах.	Всі підрозділи
4.9	З метою збереження біорізноманіття, продовжувати виявляти ліси високої природоохоронної цінності та лишати ключові біотопи і об'єкти при проведенні лісосічних робіт.	Лісництва

Планована діяльність надлісництва ґрунтується на чинному законодавстві України із дотриманням лісогосподарських, а також природоохоронних як національних, так і міжнародних нормативно-правових актів. Очікується, що вплив планованої діяльності на навколишнє середовище, включаючи видове різноманіття біоти та екосистемного різноманіття коливатиметься в межах від нейтрального до суттєвого (присутність людей та обладнання на технологічних

майданчиках).

Діяльність матиме помірний і різно виражений (від значного позитивного до помірного негативного) вплив на біоту. Значний позитивний вплив планована діяльність матиме на розповсюдження лучних видів рослин, антофільні й хорти і тамнобіонтні види безхребетних, для яких сформується дуже сприятливі умови існування на зрубках, в екотонах і квартальних просіках. Короткочасний помірний позитивний ефект планової діяльності матиме на частину ксилобіонтної біоти, яка пов'язана із мертвою деревиною на зрубках. Короткочасний помірний негативний вплив очікується на лісові трав'янисті рослини, герпетобіонтних безхребетних і ксилобіонтних безхребетних зв'язаних зі стоячою мертвою деревиною, що пов'язано із втратою оселища існування. Також значний негативний вплив буде на куліси лісу, які внаслідок суцільних рубок будуть піддані раптового освітленню сонцем, де можуть проявлятися такі негативні явища, як сонячні опіки стовбурів, всихання дерев і поширення стовбурових шкідників і грибних паразитів. Для пом'якшення негативних впливів рекомендується залишати на зрубках значні обсяги мертвої деревини, зокрема стоячої, включаючи дуплаві дерева і всохлі злами (стремпи) дерев.

Очікується, що планована діяльність не матиме суттєвого впливу на види ЧКУ в межах Хмельницького надлісництва оскільки більшість з них виявлені у неексплуатаційних лісах. У місцях виявлення видів ЧКУ в межах надлісництва рекомендується не проектувати суцільних рубок головного користування. Окрім того, рекомендується проводити ретельний моніторинг видів ЧКУ на території господарської діяльності в наступні роки, а для підвищення обізнаності працівників – провести низку семінарів з ідентифікації видів ЧКУ у польових умовах.

Одним із заходів щодо збереження ключових біотопів є необхідність розробки карти з узагальненою інформацією про всі об'єкти, які потребують охорони, спостереженню та моніторингу.

Відомості про об'єкти природно-заповідного фонду

Найменування об'єктів природно-заповідного фонду і підстави для їх виділення	За даними лісовпорядкування	
	площа, га	місцезнаходження
Загальнозоологічний заказник місцевого значення „Чоботарня” Рішення облвиконкому №203 від 20.12.1989 р.	429,0	Козачківське л-во кв.6-13
Гідрологічний заказник загальнодержавного значення „Луг і круглик” Указ Президента України від 21.02.2002 р. №167/2002	156,0	Бохнянське л-во кв.54-55
Заповідне урочище „Козачки” Рішення облвиконкому від 04.09.1982 р. №278	28,0	Козачківське л-во кв.36 в.14,17
Заповідне урочище „Грабарка” Рішення облвиконкому від 04.09.1982 р. №278	8,3	Вовковинецьке л-во кв.29 в.2
Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Дуб звичайний» Рішення облвиконкому від 04.09.1982 р. №278	0,1	Козачківське л-во кв.19 в.31
Заповідне урочище „Лезнівський ліс” Рішення обласної ради № 22-11/2004 від 30.03.2004 р.	114,0	Хмельницьке л-во кв.37 в.1-14,16
Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення „Волосовецька дача” Рішення обласної ради № 242 від 21.11.1984 р.	23,0	Пархомовецьке л-во кв.5 в.12,25

Найменування об'єктів природно-заповідного фонду і підстави для їх виділення	За даними лісовпорядкування	
	площа, га	місцезнаходження
Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення „Загінці” Розпорядження обласної ради № 156р-„б” від 11.06.1970 р.	0,1	Михайлівське л-во кв.20 в.19
Зоологічна пам'ятка природи місцевого значення „Бахматовецька колонія сірої чаплі” Рішення обласної ради № 225 від 15.10.1986 р.	4,7	Прибузьке л-во кв.16 в.4,5
Лісовий заказник місцевого значення „Осташки” Рішення обласної ради № 7 від 28.10.1994 р.	220,8	Чорноострівське л-во кв.12-15
Лісовий заказник місцевого значення „Давидковецький” Рішення обласної ради № 7 від 28.10.1994 р.	484,6	Хмельницьке л-во кв.28-34
Лісовий заказник місцевого значення „Лісогринівецький” Рішення обласної ради №18-28/2010 від 26.05.2010 р.	103,4	Хмельницьке л-во кв.35 в.1-21, кв. 36 в.1-16,18-19
Лісовий заказник місцевого значення „Барвінська криниця”	20,5011	Прибузьке л-во кв. 5 вид. 1,4,6,7
УСЬОГО	1592,5011	

Охорона та збереження, господарські заходи на території об'єктів ПЗФ здійснюються на основі природоохоронних зобов'язань.

Вся господарська діяльність Хмельницького надлісництва спрямована на збереження природного складу лісів, що враховується під час проведення рубок формування та оздоровлення лісів, рубок головного користування, планування лісовідновлювальних робіт (використання посадкового матеріалу аборигенних лісоутворюючих порід, сприяння природному відновленню). При проведенні запланованих робіт із лісозаготівлі на рубках головного та проміжного користування звертається увага на залишення порубкових залишків та неліквідної деревини для перегнивання, залишення на суцільних зрубках окремих дерев або їх груп для збільшення біорізноманіття та старовікових дерев.

5.2 Охорона раритетних видів

Охорона біотичного різноманіття включає систему правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на збереження, відтворення і використання рослинного та тваринного світу.

Основні вимоги законодавства щодо забезпечення охорони рослинного світу визначені ст. 25, 26 Закону України «Про рослинний світ», тваринного світу – розділом IV Закону України «Про тваринний світ», рідкісних та зникаючих видів флори і фауни – ст. 11 Закону України «Про Червону книгу України».

Охоронні пріоритети задекларовані в основному національному документі, Червоній книзі України (ЧКУ).

План виявлення і взяття під охорону рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин

№ п/п	Назва заходу щодо виявлення та взяття під охорону рідкісних і зникаючих видів	Заходи щодо охорони рідкісних і зникаючих видів	Хто проводить
1	Проведення обстеження земельних лісових ділянок при відводах і таксації лісосік рубок головного користування та рубок формування і оздоровлення лісів – на 2025, 2026 рік 2000 га. При виявленні, виділяються ключові біотопи і об'єкти, згідно переліку ключових біотопів та об'єктів та їх опису	Збереження ключових біотопів і об'єктів	Спеціалісти закріплені за надлісництвом, лісничі, зацікавлені сторони
2	Проведення картування місць зростання та мешкання популяцій рідкісних та зникаючих видів флори і фауни для забезпечення їх збереження при здійсненні господарської діяльності	На картах-схемах лісництв наносяться рідкісні та зникаючі види і біотопи	Спеціалісти закріплені за надлісництвом
3	Залучення зацікавлених сторін до виявлення рідкісних та зникаючих видів рослин і тварин		Адміністрація
4	Створення об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) в місцях зростання, або мешкання рідкісних та зникаючих видів рослин і тварин, значимих на регіональному рівні	Охорона держлісфонду, рубки не проводяться	Спеціалісти надлісництва та філії, зацікавлені сторони

Рішенням 5 сесії Хмельницької обласної ради від 20 грудня 2006 року №18-5/2006 «Про Положення та Перелік видів рослин, що підлягають особливій охороні на території Хмельницької області» затверджено Список рідкісних, зникаючих видів рослин і тварин Хмельницької області, які потребують охорони.

Охорона та відтворення видів рослин, занесених до переліку, забезпечується шляхом:

- систематичної роботи щодо виявлення місць їх зростання, проведення постійного спостереження (моніторингу) за станом їх популяцій та необхідних наукових досліджень з метою розробки наукових основ їх охорони та відтворення;

- створення на територіях, де вони зростають, системи заповідних та інших об'єктів, що особливо охороняються. Постійне чи тимчасове зростання та перебування на певній території видів рослин, занесених до Переліку, можуть бути підставою для оголошення її об'єктом природно-заповідного фонду;

- створення банків їх генофонду, вирощування у спеціально створених умовах (ботанічних садах, дендрологічних парках тощо);

- внесення у встановленому порядку пропозицій про віднесення окремих видів до Червоної книги України;

- врахування спеціальних вимог щодо охорони цих видів під час розміщення продуктивних сил, вирішення питань відведення земельних ділянок,

розробки проектної, проектно-планувальної документації, екологічної експертизи;

- проведення еколого-освітньої роботи серед населення.

Ведення Списку покладається на Державне управління охорони навколишнього середовища у Хмельницькій області.

Заходи із збереження рідкісних видів та тих, що перебувають під загрозою проводяться у відповідності до:

- охоронних зобов'язань по ПЗФ;
- розпорядження «Про визначення ознак особливих цінностей для збереження (ОЦЗ), їх визначення, охорону і моніторинг на території господарювання Хмельницького надлісництва;
- розпорядження «Про виявлення рідкісних видів, їх охорону і моніторинг по Хмельницького надлісництву;
- розпорядження «Про особливості відведення лісосік, та дотримання вимог лісової сертифікації при проведенні рубок, згідно вимог FSC® стандарту системи ведення лісового господарства для України»;
- програми затвердження ознак особливо цінних для збереження територій ОЦЗ на території Хмельницького надлісництва, їх визначення, охорону та регулярний моніторинг;
- програми навчання працівників Хмельницького надлісництва, підрядників, а також інформування зацікавлених сторін щодо запобігання збору, полювання чи відлову рідкісних та тих, що перебувають під загрозою, видів на території лісового фонду Хмельницького надлісництва.

В межах ділянок ОЗЛД обмежене господарювання згідно законодавства. При відводах і таксації лісосік головного користування та рубок поліпшення якісного складу лісів, обов'язковим є проведення обстеження даних площ на факт виявлення рідкісних видів.

При виявленні, виділяються ключові біотопи і об'єкти біорізноманіття, згідно переліку ключових біотопів та об'єктів біорізноманіття та їх опису. Проводиться картування місць зростання та розташування популяцій рідкісних та зникаючих видів флори і фауни, для забезпечення їх збереження під час здійснення господарської діяльності.

При лісозаготівлях враховуються календарні строки проведення заходів (режиму тиші) та безпечні для довкілля технологічні процеси. Здійснюється контроль лісничих за дотриманням працівниками природоохоронних вимог під час виконання лісгосподарських робіт. Проводяться рейди лісовою охороною.

Проводиться інформування громадськості та зацікавлених осіб про наявність рідкісних видів та видів, що перебувають під загрозою, оселищ, встановлених режимів охорони.

Залучення зацікавлених сторін та науковців до виявлення рідкісних та зникаючих видів рослин і тварин.

На території лісів надлісництва виявлені рідкісні і зникаючі види флори і фауни, які охороняються згідно законодавства і висновку з оцінки впливу на довкілля у межах місць їх поширення.

5.3 Водоохоронні зони

Ліс має високі водоохоронні та водорегулювальні функції. Він сприяє зменшенню поверхневого стоку, підтриманню рівня водності рік, запобігає замулюванню їх продуктами ерозії, поліпшує якість води, захищає водні джерела від виснаження і забруднення.

Під час провадження планової діяльності на території надлісництва суттєвого впливу на водні об'єкти не очікується, оскільки виділені лісові смуги уздовж берегів річок, навколо озер, водоймищ та інших водних об'єктів з категорії експлуатаційних лісів за нормативами згідно з постановою КМ України «Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок» від 16 травня 2007 року № 733 віднесені до категорії захисних лісів.

Основним видом можливого впливу лісгосподарської діяльності на водні об'єкти є забруднення водотоків відходами виробництва, порушенням гідрологічного режиму водних об'єктів.

Для мінімізації негативного впливу на навколишнє природне середовище, надлісництво передбачає обмеження господарської діяльності в прибережній захисній смузі водних об'єктів, в тому числі – заборонено засмічення водостоків порубковими рештками, відходами, будівництво тимчасових настилів через водотоки при переправі лісозаготівельної техніки; трелювання і вивезення лісопродукції через водотоки; заборона прокладення трелювальних волоків на відстані ближче ніж 20 метрів від постійних водотоків, у місцях витоків річок та навколо них; обмежене проведення рубок головного користування поблизу водних об'єктів; забороняється знищення тварин, руйнування їхнього житла та інших споруд (нір, хаток, лігв, гнізд, мурашників, бобрових загат тощо), порушення середовища існування тварин і погіршення умов їх розмноження;

Господарська діяльність спрямовується на поступове розширення, використання і відновлення лісових ресурсів, підвищення якісного складу і продуктивності лісів, а також посилення їх водорегулюючих, ґрунтозахисних та рекреаційних функцій.

5.4 Ґрунтозахисні заходи

На території надлісництва найбільш поширеними згідно даних ґрунтово-лісотипологічного обстеження, проведеного в 1981 році Комплексною лісовпорядною експедицією є сірі лісові ґрунти - 79,4%, дерново-підзолисті ґрунти займають 10,8%, чорноземи опідзолені - 1,8%, лугово-чорноземні і чорноземно-лугові по 1,8%, лугові ґрунти - 2,2%, лугово-болотні - 1,5% і болотні - 0,9%.

Ерозійні процеси на землях території лісгоспу відсутні.

По механічному складу світло-сірі і сірі лісові ґрунти відносяться до крупнопилуватих і середньопилуватих, середніх і легких суглинків. Як правило, це ґрунти нестійкої структури. Вони складаються з декількох добре виражених генетичних горизонтів.

У темно-сірих ґрунтів реакція ґрунтового розчину майже нейтральна, у сірих – слабо кисла, у світло-сірих – кисла, внаслідок значної ненасиченості поглинаючого комплексу основами.

В долинах річок переважають лугові глеєві і глеюваті ґрунти на сучасних

алювіальних відкладах. Ерозійні процеси в лісових дачах лісгоспу не спостерігаються. Схили балок і ярів заросли деревною та чагарниковою рослинністю.

Ґрунти району розташування надлісництва сприятливі для вирощування лісів.

За ступенем вологості більша частина ґрунтів відноситься до свіжих (61 %). На долю лісових ділянок з надмірним зволоженням приходить 3,0% площі, вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок. Болота займають площу 174,6 га.

Хвилясто-горбистий рельєф місцевості, зливові атмосферні опади, ще періодично повторюються, а також швидке сніготанення весною, сильно збільшує поверхневий стік. В результаті цього на окремих ділянках, особливо в місцях крутих схилів і ярів, може виникати змив і розмив та ерозія ґрунту.

На таких ділянках силами лісгоспу проводяться агролісомеліоративні заходи, шляхом створення захисних протиерозійних насаджень.

Гідромеліоративні роботи на території надлісництва і сусідніх землях не проводились. В цілому гідрологічні умови на території розташування надлісництва сприятливі для ведення інтенсивного лісового господарства.

5.5 Оцінка впливу на довкілля

Основною метою прогнозу є оцінка можливої реакції навколишнього природного середовища на прямий чи опосередкований вплив планованої діяльності, вирішення задач раціонального природокористування у відповідності з очікуваним станом природного середовища.

Оцінка впливу на навколишнє середовище (далі – ОВНС) проводиться з початку будь яких лісгосподарських заходів і складається з виявлення, аналізу, обліку прямих, побічних та інших наслідків на навколишнє середовище запланованої господарської. Ця оцінка сприяє прийняттю екологічного і соціального управлінського рішення щодо реалізації запланованої діяльності з урахуванням екологічних наслідків і громадської думки, а також дає можливість розробити заходи по зменшенню впливу на довкілля.

Основні принципи процедури ОВНС:

- інформування прийнятих рішень – прийняті рішення базується на надійній достовірній інформації;

- відповідальність – чітко визначаються відповідальні особи;

- відкрита консультація – проводиться з усіма зацікавленими сторонами (у відкритій формі);

- в процесі приймають участь спеціалісти з певних питань, які дають конкретні висновки щодо оцінки впливу запланованих заходів на довкілля;

- пом'якшувальні заходи – розглядаються додаткові заходи, які понизять, або повністю усунуть негативний вплив і пом'якшують вплив запланованих дій;

- проведення коригуючих дій – при виявленні невідповідності в процесі роботи, застосовуються коригуючі дії щодо їх виправлення.

В залежності від виду планованої діяльності до проведення оцінки впливу на навколишнє природне середовище долучаються – лісничі, помічники лісничих, працівники лісового відділу надлісництва.

Враховуючи загальний екологічний та санітарний стан лісів,

лісовпорядкуванням проектується ведення лісового господарства в лісовому фонді на біосферних принципах, які крім підвищення продуктивності і стійкості лісів в умовах антропогенезу, включають підвищення ефективності їх екологічного використання (збільшення буферної місткості екосистем, оптимізацію структури ландшафту) забезпечення збереження біорізноманіття.

Проектом передбачається виконання лісогосподарських заходів за спеціалізованими екологічними технологіями та ефективного впровадження управління лісами на ландшафтній основі.

6 План господарських заходів

6.1 Розрахункова лісосіка

Розрахункова лісосіка – щорічна, науково обґрунтована норма заготівлі деревини в порядку рубок головного користування, яка обраховується та затверджується для кожного власника, постійного користувача лісами по категоріях лісів в розрізі порід, виходячи з принципів безперервності використання лісових ресурсів.

Розрахункова лісосіка рубок головного користування по Хмельницькому надлісництві філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України» обрахована Українським державним проектним лісовпорядним виробничим об'єднанням (УКРДЕРЖЛІСПРОЕКТ), затверджена наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 05 жовтня 2022 року № 413 (по ДП «Хмельницьке ЛМГ») та наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 30 листопада 2022 року № 508 (по ДП «Летичівське ЛГ»).

Розрахункова лісосіка прийнята другою лісовпорядною нарадою в розмірі 22300 м³ ліквідної деревини, в тому числі по госпсекціях (ДП «Хмельницьке ЛМГ»):

дубова – 9980 м³;
ясенева – 4490 м³;
грабова – 6180 м³;
березова – 700 м³;
соснова – 390 м³;
осикова – 250 м³;
вільхова – 310 м³.

Розрахункова лісосіка по категоріях лісів:

рекреаційно-оздоровчі – 5030 м³;
експлуатаційні ліси – 17270 м³.

Розрахункова лісосіка прийнята другою лісовпорядною нарадою в розмірі 20600 м³ ліквідної деревини, в тому числі по госпсекціях (ДП «Летичівське ЛГ»):

дубова – 5030 м³;
ясенева – 2560 м³;
грабова – 8890 м³;
березова – 1800 м³;
соснова – 1390 м³;
осикова – 370 м³;
вільхова – 420 м³.

Розрахункова лісосіка по категоріях лісів:

рекреаційно-оздоровчі – 240 м³;
захисні – 2330 м³;
експлуатаційні ліси – 18030 м³.

Рубки головного користування проводяться в деревостанах з загальним запасом деревини близько 370 м³/га, при середній площі лісосіки 2,5 га, і середньому об'ємі стовбура в корі близько 0,8 м³ (діаметр 34 см).

Розподіл вкритих лісовою рослинністю земель, включених в розрахунок рубок головного користування, за групами віку; ліквідний запас стиглих

б)	Лісовідновні рубки, площа - га	0	0	0	0	0	0	0	0
	загальна маса	0	0	0	0	0	0	0	0
	ліквід	0	0	0	0	0	0	0	0
	дрова	0	0	0	0	0	0	0	0
в)	Рубки переформування, площа - га	0	0	0	0	0	0	0	0
	загальна маса	0	0	0	0	0	0	0	0
	ліквід	0	0	0	0	0	0	0	0
	дрова	0	0	0	0	0	0	0	0
г)	Рубки, пов'язані з реконструкцією д-нів , площа - га	0	0	0	0	0	0	0	0
	загальна маса	0	0	0	0	0	0	0	0
	ліквід	0	0	0	0	0	0	0	0
	дрова	0	0	0	0	0	0	0	0
д)	Ландшафтні рубки, площа - га	0	0	0	0	0	0	0	0
	загальна маса	0	0	0	0	0	0	0	0
	ліквід	0	0	0	0	0	0	0	0
	дрова	0	0	0	0	0	0	0	0
з)	Інші заходи, пов'язані з веденням лісового господарства, площа - га	0	0	0	0	0	0	0	0
	загальна маса	0	0	0	0	0	0	0	0
	ліквід	0	0	0	0	0	0	0	0
	дрова	0	0	0	0	0	0	0	0
III	Інші заходи, НЕ пов'язані з веденням лісового господарства, площа - га	0	0	0	0	0	0	0	0
	загальна маса	0	0	0	0	0	0	0	0
	ліквід	0	0	0	0	0	0	0	0
	дрова	0	0	0	0	0	0	0	0

6.3 Лісовідновлення та лісорозведення

Для розв'язання проблеми безперервного і невиснажливого лісокористування, першорядним значенням має бути відтворення лісових ресурсів, вирощування високопродуктивних лісових насаджень відповідно до типу лісорослинних умов, одержання максимального приросту при мінімальних економічних затратах.

В ревізійному періоді (протягом року) відтворення лісів проектується здійснювати шляхом лісовідновлення на зрубках поточного і попереднього року, а також шляхом лісорозведення на не вкритих лісовою рослинністю лісових ділянках (галявини, пустирі, передані земельні ділянки під лісорозведення). Запроєктовані щорічні обсяги відтворення лісів по лісництвах згідно матеріалів лісовпорядкування наведені в таблиці нижче.

Запроєктовані обсяг з відтворення лісів у розрізі лісництв на 2026 р., га

Назви лісництв	Лісовідновлення			Лісорозведення	Усього
	лісові культури	природне поновлення	разом		
Бохнянське	11,1		11,1		11,1
Вовковинецьке	6,1	2,6	8,7		8,7
Головчинецьке	18,4		18,4		18,4
Козачківське	6,5		6,5		6,5
Михайлівське	7,9		7,9		7,9
Пархомовецьке	13,5	0,3	13,8		13,8
Прибузьке	23,9		23,9		23,9
Хмельницьке	2,6		2,6		2,6
Чорнострівське	0		0		0
Разом	90,0	2,9	92,9	0	92,9

Проекти на створення лісових культур складаються за схемами змішування порід в залежності від типу лісорослинних умов та характеристики лісокультурної площі відповідно до проєктів організації та розвитку лісового господарства.

Обробіток ґрунту – це дія механічними або ручними знаряддями на ґрунт, що сприяє поліпшенню його фізичних, хімічних, біохімічних властивостей, водного і теплового режиму, активізації діяльності ґрунтової фауни, нейтралізації шкідливого впливу трав'яної рослинності з метою створення сприятливих умов для кореневого живлення деревних і чагарникових рослин. Обробіток ґрунту є однією з основних умов успішного приживлення, збереження і росту штучних лісових насаджень.

Валежно від типу лісорослинних умов і категорій лісокультурних площ відповідно до проєкту лісовпорядкування лісового господарства, обробіток ґрунту під лісові культури проводиться за різними технологічними схемами, куди входять певні способи: оранка, влаштування та прокладання терас, гряд, ямок, борозен, скиб, лунок, а також розпушення, фрезерування, дискування, лущення, культивация, боронування і коткування.

Суцільний обробіток ґрунту вимагає високих трудозатрат, тому не застосовується.

Частковий обробіток ґрунту – прокладання борозен, смуг, валів або створення ямок, площадок, терас. Із усіх видів часткового механізованого обробітку ґрунту найчастіше застосовується прокладання смуг у двох варіантах: оранка смугами на одному рівні із землею; створення мікропідвищень у вигляді скиб або гребенів.

Обробіток ґрунту на рівні поверхні землі або з незначним його підвищенням проводиться за допомогою фрези, дискових борін. При цьому розпушуються і перемішуються верхні шари ґрунту та лісової підстилки.

На зрубках з груповим розміщенням природного відновлення, де не можна використовувати плуги, культиватори та борони, застосовується обробіток ґрунту площадками, який проводиться по «вікнах» серед природного відновлення деревних порід, у сирих і мокрих, типах лісорослинних умов.

Розмір і кількість площадок на лісокультурній площі визначається розміщенням та кількістю природного відновлення, кількістю пнів, розчисткою лісосік, методом створення культур, різновидом садивного матеріалу.

Сприяння природному поновленню буде проводитись шляхом збереження та догляду за підростом господарсько-цінних порід при проведенні рубок, а також шляхом мінералізації ґрунтового покриву шляхом осіннього рихлення ґрунту, з метою створення максимально сприятливих умов для появи сходів лісотвірних порід.

Терміни змикання лісових культур і переведення їх у вкриті лісовою рослинністю лісові ділянки, в залежності від групи типів лісу і цільової породи, прийняті у середньому 5 років.

Із запланованими на 2026 рік обсягами заходів по лісовідновленню та лісокультурному виробництву можна ознайомитись у таблиці, що подана нижче.

Заплановані заходи по лісокультурному виробництву на 2026 рік

№ п/п	Найменування робіт, заходів	Одиниця виміру	Обсяг
1	2	4	5
1	Садіння і висівання лісу, усього,	га	90,0
	у тому числі: садіння лісу	га	90,0
	висівання	га	
2	Сприяння природному поновленню	га	
3	Догляд за природним поновленням в переводі на однократний	га	
4	Реконструкція насаджень	га	
5	Догляд за лісовими культурами в переводі на однократний	га	861
	в тому числі лісорозведення	га	61
6	Доповнення лісових культур	га	117,5
	в тому числі лісорозведення	га	7,5
7	Обробіток ґрунту під лісові культури, усього, у тому числі:	га	90,0
	під лісові культури наступного року	га	
8	Заготівля лісового насіння, усього,	кг	5008
	у тому числі: сосни звичайної	кг	
	ялини	кг	
	дуба звичайного	кг	5000
	бука	кг	
	інші	кг	8
9	Вирощування садивного матеріалу в розсадниках, усього	га	1,9
	в тому числі	тис.шт	470
	вирощування сіянців та укорінених живців	га	1,9
		тис.шт	470
	з них із закритою кореневою системою	тис.шт	
	вирощування саджанців	га	
	тис.шт		
	з них із закритою кореневою системою	тис.шт	
10	Створення і вирощування плантацій - усього	га	
	в тому числі:		
	об'єктів ПЛНБ	га	
	плюсових дерев	га	

Характеристика постійної лісонасінної бази

Порода, походження	№ плюсових дерев за реєстром № по лісгоспу	Місцезнаходження (лісництво, квартал, таксац. ділянка)	Площа насінної ділянки, плантації плюсових насаджень, га	Таксаційна характеристика					Рік закладання	Спосіб закладання
				склад	вік	$\frac{H}{D}$	повнота запасу на 1 га, м ³	бонітет тип лісу		
1. Постійні лісонасінні плантації										
Дуб звичайний		Пархомовецьке кв. 43 в. 22	1,0		7			2 Д2ГД	2014	
Модрина європейська		Пархомовецьке кв. 45 в. 9	1,5		16			2 Д2ГД	2005	
Дуб звичайний		Михайлівське кв. 18 в. 23	2,5		8			2 Д2ГД	2013	
Дуб звичайний		Михайлівське кв. 18 в. 24	1,7		8			2 Д2ГД	2013	
Разом			6,7							
2. Постійні лісонасінні ділянки										
Дуб звичайний		Пархомовецьке кв. 3 в. 3	21,0	7Дз2Гз1Бр	67	24 28	0,80 330	1 Д2ГД	2004	
Дуб звичайний		Пархомовецьке кв. 36 в. 5	9,0	7Дз2Яз1Гз	118	29 40	0,65 360	1 Д2ГД	1960	
Дуб звичайний		Пархомовецьке кв. 37 в. 1	6,9	7Дз3Гз	117	29 40	0,70 360	1 Д2ГД	1980	
Дуб звичайний		Пархомовецьке кв. 37 в. 4	15,0	8Дз2Гз	117	29 40	0,70 370	1 Д2ГД	1960	
Дуб звичайний		Пархомовецьке кв. 52 в. 5	9,9	8Дз2Гз	115	31 44	0,70 400	1 Д2ГД	1960	
Дуб звичайний		Пархомовецьке кв. 52 в. 12	30,6	9Дз1Гз	115	31 44	0,70 410	1 Д2ГД	1960	
Дуб звичайний		Пархомовецьке кв. 56 в. 3	8,5	9Дз1Гз	132	30 48	0,70 390	1 Д2ГД	1960	
Дуб звичайний		Прибузьке кв. 6 в. 5	12,0	7Дз2Гз1Яз	114	28 40	0,65 350	2 Д2ГД	1967	
Горіх Зібольда		Михайлівське кв. 17 в. 12	1,0	10Гхз	56	13 20	0,50 80	3 Д2ГД	1965	
Дуб звичайний		Михайлівське кв. 66 в. 3	8,4	7Дз3Гз	119	26 36	0,60 270	2 Д2ГД	1972	
Дуб звичайний		Михайлівське кв. 67 в. 1	5,8	6Дз4Гз	59	19 24	0,80 220	2 Д2ГД	2004	
Дуб звичайний		Михайлівське кв. 67 в. 1	4,9	10Дз	109	26 40	0,65 310	2 Д2ГД	1972	
Разом			133,0							
3. Генетичні резервати										
Дуб звичайний		Пархомовецьке кв. 9 в. 12	13,8	9Дз1Гз	135	31 48	0,70 400	1 Д2ГД	1970	
Дуб звичайний		Пархомовецьке кв. 52 в. 5	9,2	9Дз1Гз	135	31 48	0,70 400	1 Д2ГД	1970	
Разом			23,0							
1. Плюсові дерева										
Дуб звичайний	64 1	Бохнянське л-во кв. 6 вид. 12			130	28 46		3 С2ГД	2011	
	-/- 2	-/-			130	31 56		-/-	-/-	
Дуб звичайний	66	Бохнянське л-во			130	28		-/-	-/-	

Порода, походження	№ плюсових дерев за реєстром № по лісгоспу	Місцезнаходження (лісництво, квартал, таксац. ділянка)	Площа насадження, га	Таксаційна характеристика					Рік закладання	Спосіб закладання
				склад	вік	$\frac{H}{D}$	повнота запасу на 1 га, м ³	бонітет тип лісу		
	3	кв.6 вид.12				48				
-/-	67	-/-			130	29		-/-	-/-	
	4					46				
-/-	68	-/-			130	30		-/-	-/-	
	5	кв.6 вид.13				54				
2. Постійні лісонасінні ділянки										
Дуб звичайний		Головчинецьке л-во, кв.29 вид.3	3,3	9Дз1Гз	145	29 50	0,7 380	2 Д2ГД	1973	нас.
-/-		-/-, кв.71 вид.10	8,6	10Дз+Гз	116	29 40	0,7 370	-/-	1960	-/-
-/-		-/-, кв.11 вид.3	34,0	7Дз3Гз +Кл	69	25 26	0,7 280	-/-	2011	к-ри
Бархат амурський		Вовковинецьке л-во, кв.47 вид.5	0,4	8Бха1Дз1 Гз	91	27 32	0,7 310	-/-	1982	-/-
Разом			46,3							

Крім того, на території Пархомовецького лісництва знаходяться 16 плюсових дерев дуба звичайного (кв.: 4, 5, 56) та Хмельницького – 15 – модрина європейської (кв. 2).

6.4 Охорона лісів від пожеж

У відповідності до існуючих нормативів проведено протипожежне впорядкування (згідно матеріалів базового лісовпорядкування), яке включає комплекс правових, організаційних, технічних, лісгосподарських та інших заходів, направлених на попередження виникнення пожеж, обмеження їх розповсюдження, зниження пожежної небезпеки в лісі, підвищення пожежостійкості деревостанів, своєчасне виявлення пожеж та їх гасіння. Заходи з охорони лісів від пожеж запроєктовані з врахуванням економічних, біологічних і екологічних особливостей лісового фонду.

В основу проектування покладені положення «Правила пожежної безпеки в лісах України» (2005), «Положення про лісові пожежні станції» (2006), узгоджені з лісгосподарськими підприємствами основні заходи з протипожежного улаштування. Пожежна безпека в лісі забезпечується проведенням профілактичних заходів, оперативного виявлення і ліквідації лісових пожеж на території лісового фонду. З цією метою проводиться розробка оперативних протипожежних планів, встановлюється регламент роботи лісопожежних служб в залежності від пожежної небезпеки і фактичної горимості лісів, проводиться регулювання відвідування лісових урочищ, а також контроль дотримання правил пожежної безпеки.

Ступінь пожежної небезпеки визначався за «Шкалою оцінки природної пожежної небезпеки лісових ділянок лісового фонду» розробленою інститутом «Укрдліпроліс» і затвердженою наказом Міністерства лісового господарства України від 2 червня 1997 року № 52. Згідно цієї шкали всі лісові ділянки підприємств діляться на 5 класів пожежної небезпеки: I – дуже висока, II –

висока, III – середня, IV – низька, V – дуже низька.

Ліси Хмельницького надлісництва характеризуються 3,04 класом пожежної небезпеки, що зумовлено значною питомою вагою вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок твердолистяних насаджень (96,0%). Розподіл лісових ділянок за класами природної пожежної небезпеки наведено в таблиці нижче.

Розподіл лісових ділянок за класами пожежної небезпеки, га

Лісництво	Класи пожежної небезпеки					Разом	Середній клас
	1	2	3	4	5		
Бохнянське	303,9	560,2	2602,8	520,9	188,5	4176,3	2,93
Вовковинецьке	77,6	66,6	2583,3	321,6	85,8	3134,9	3,08
Головчинецьке	157,6	214,2	3917,5	176,5	91,0	4556,8	2,96
Козачківське	117,4	121,6	2722,1	269,2	67,2	3298,5	3,01
Михайлівське	236,2	131,6	3985,7	171,3	127,5	4652,3	2,96
Пархомовецьке	220,8	120,2	3196,3	192,8	105,9	3836,0	2,95
Прибузьке	123,6	284,4	2410,6	189,6	76,0	3084,2	2,93
Хмельницьке	48,0	56,1	1317,1	209,3	26,8	1657,3	3,06
Чорнострівське	87,3	23,3	220,2	572,1	20,9	923,8	3,45
Усього	1372,4	1578,2	22955,6	2623,3	789,6	29320,1	3,04

Територія надлісництва за способами виявлення лісових пожеж і боротьби з ними віднесена до зони наземної охорони лісів в поєднанні з автопатрулюванням.

У комплексі заходів, які направлені на підвищення ефективності боротьби з пожежами, провідне місце займає організація служби державної лісової охорони та її практична діяльність по контролю за дотримання правил пожежної безпеки в лісі, недопущенню і своєчасному виявленню виникаючих спалахів, оперативному прийняттю заходів по боротьбі з лісовими пожежами.

Заходи з охорони лісів від пожеж на 2025 рік запроектовані для надлісництва з врахуванням економічних, біологічних і екологічних особливостей лісового фонду і наведені в таблиці нижче. Основними протипожежними заходами попереджувального характеру у Хмельницькому надлісництві є:

- встановлення попереджувальних (агітаційних) аншлагов, обладнання місць відпочинку й паління, ремонт панно, аншлагов та шлагбаумів, проведення роз'яснювальної роботи з місцевим населенням;
- обмежувального – створення й догляд за мінералізованими та протипожежними смугами і розривами;
- будівельно-ремонтного – ремонт і утримання доріг протипожежного призначення;
- дозорно-сторожових – організація пунктів зосередження протипожежного інвентаря та організація ДПД.

Одним із ключових завдань при підготовці до пожежонебезпечного періоду є проведення навчань персоналу. Варто зазначити, що до гасіння ландшафтних пожеж допускаються виключно працівники, які пройшли відповідне навчання за курсом «Лісовий пожежний» або «Керівник гасіння лісової пожежі», здали успішно підсумковий контроль та отримали посвідчення, яке і є допуском до гасіння пожежі.

Запроектовані обсяги протипожежних заходів
по Хмельницькому надлісництву на 2026 рік

Найменування заходів	Одиниця вимірювання	Усього по надлісництву	Термін виконання
Обмежувальні протипожежні заходи			
Створення мінералізованих смуг	км	19,0	II-III квартал 2026 року
Догляд за мінералізованими смугами	км	80,0	II-III квартал 2026 року
Будівельні і ремонтні роботи			
Ремонт і утримання доріг протипожежного значення	км	5	протягом року 2026 року
Заходи з попередження виникнення пожеж			
Перекриття доріг	шт.	0	пожежонебезпечний період
Встановлення шлагбаумів	шт.	0	пожежонебезпечний період

Крім вказаних в таблиці заходів з протипожежного впорядкування, більше уваги приділятиметься роз'яснювальній роботі серед населення, а також пропаганді правил пожежної безпеки в лісі через усі доступні інформаційні канали.

Перелік забезпечення протипожежним обладнанням та засобами гасіння пунктів зосередження протипожежного обладнання та інвентарю по Хмельницькому надлісництві

№	Найменування протипожежного обладнання та засобів гасіння лісових пожеж	Кількість, шт.
1.	Цистерни знімні місткістю 800-1500 літрів, одиниць	10
2.	Навісні насоси, одиниць	10
3.	Мотопомпи, одиниць	10
4.	Пожежні напірні рукави, погонних метрів	1440
5.	Запалювальні апарати, одиниць	18
6.	Хлопавки пожежні, одиниць	45
7.	Лопати, одиниць	90
8.	Сокири, одиниць	18
9.	Граблі, одиниць	18
10.	Бензопили, одиниць	10
11.	Переносні радіостанції, одиниць	10
12.	Аптечки першої медичної допомоги, одиниць	10
13.	Ранцеві обприскувачі, одиниць	36

На території надлісництва функціонує 10 пунктів зосередження протипожежного обладнання та інвентарю укомплектованих відповідно до постанови КМУ №612 від 20 травня 2022 р. Додатково в наявності є 11 пожежних модулів на пристосованому шасі та трактори з ґрунтообробним обладнанням для забезпечення ДПД їх функціональних обов'язків.

6.5 Захист лісу від шкідників і хвороб

Захист лісу від шкідників та хвороб – важливий напрямок лісогосподарської діяльності. Він забезпечується шляхом систематичного спостереження за станом лісів, своєчасного виявлення осередків шкідників і хвороб лісу.

За сприятливих умов шкідники лісу періодично дають спалахи масового розмноження. Саме під час спалаху масового розмноження хвоє та листогризучі комахи порівняно в короткі терміни здатні розповсюджуватися на тисячі гектарів і наносити лісам сильні пошкодження, викликаючи втрату приросту, сильне ослаблення і подальше усихання дерев або цілих насаджень.

Нагляд за шкідниками і хворобами лісу ведеться лісовою охороною на постійній основі із відповідною реєстрацією у книгах обліку.

Рекогносцирувальний нагляд організовується для своєчасного виявлення підйому чисельності найнебезпечніших шкідників лісу, небезпечних в умовах даного району, окомірної оцінки загрози для насаджень і забезпечення нагляду за станом цих осередків. Планується провести обстеження на площі не меншій ніж за попередній рік – 3800 га.

Заходи боротьби переважно профілактичні: лісогосподарські заходи, що підвищують біологічну стійкість насаджень (створення змішаних культур з підліском, підбір порід відповідно до місцевих кліматичних і ґрунтових умов, стійких до хвороб і шкідників, правильний вибір системи рубок, дотримання санітарних правил і т.д.), своєчасне очищення місць рубок від порубкових залишків та ін. Ефективне закладання ловчих дерев в насадженнях, для чого використовують ті, що повалило вітром, бурею, снігом, хворі і сильно ослаблені дерева, на які приваблюють шкідників, літаючих весною (за місяць до початку льоту) і влітку (безпосередньо перед початком льоту або при появі перших жуків). Відносно окремих випадків розробляють системи заходів на основі даних спеціальних лісопатологічних обстежень.

При необхідності обробку лісових насаджень біологічними інсектицидами доцільно проводити методом малооб'ємного або ультрамалооб'ємного обприскування із застосуванням авіації, а також наземним методом із застосуванням аерозольної технології в місцях де дозволяють особливості рельєфу, з урахуванням наявності проїзних шляхів. В місцях недоступних для застосування наземної техніки, можливо застосування ранцевих обприскувачів.

В санітарно-захисних зонах, для обробки лісових насаджень, можливе використання вірусного інсектициду «Вірін-НШ». Із біологічних і інсектицидів для захисту лісових насаджень також можливо застосування біопрепаратів вироблених на основі *Bacillusthuringiehsis*.

Пріоритетним напрямком діяльності лісозахисної служби є впровадження біологічних засобів і методів боротьби із шкідливими комахами та хворобами лісу. Такі засоби боротьби не шкідливі для довкілля.

Для боротьби з шкідниками лісу, лісовому господарству необхідно використовувати птахів, лісових мурах, ентомофагів (комах-хижаків). Біологічний метод боротьби – найефективніший і найдешевший спосіб. За його допомогою можна відновити рівновагу в лісах, і значно підвищити їх стійкість.

Використання мурах в боротьбі з шкідниками лісу – важливий

профілактичний захід в загальній системі лісозахисту, його необхідно поєднувати з іншими заходами, направленими на підвищення стійкості лісонасаджень.

Невід'ємною складовою частиною біологічного комплексу є комахоїдні птахи лісового біоценозу. Більшість видів птахів, які гніздяться на території України, вигодовують своє потомство різними видами комах, в тому числі і тим, що заважають шкоди лісовим насадженням.

Для використання комахоїдних птахів з метою захисту лісових насаджень заплановано проводити біотехнічні роботи по приваблюванню видів птахів із родин ткачикових (Ploceidae), шпаків (Sturnidae), синицевих (Paridae), повзиків (Sittidae), мухоловкових (Muscicapidae), славкових (Sylviidae), ополовникових (Aegithalidae), в'юркових (Fringillidae), дроздових (Turdidae), та інших корисних для лісу птахів.

Ще одним дієвим способом для збору (ліквідації) шкідників являється використання феромонних пасток. Принцип дії феромонних полягає у тому, що на дно лішкоподібної пластмасової конструкції закладається пластинка, яка протягом місяця виділяє запах, ідентичний природним феромонам. Жуки злітаються на запах і потрапляють у пастку.

В останні роки спостерігається збільшення обсягів висихання лісів. Кліматичні та фізико-географічні умови розташування надлісництва є сприятливими для масового розмноження шкідників і хвороб лісу.

Так у 2025 році проведено заходи з поліпшення санітарного стану лісів на площі 443,5 га загальною масою 19299 куб. м.

В 2025 році площа заходів біологічної боротьби в осередках шкідників і хвороб лісу склала 580,0 га (розвішування штучних гнізд 620 шт.)

Для призначення та проведення лісогосподарських заходів необхідно збирати інформацію держаної лісової охорони (первинної ланки), які безпосередньо проводять охорону та нагляд за лісовими насадженнями у вигляді повідомлення про появу ознак погіршення санітарного стану лісів, після чого, за комісійним обстеженням із представниками лісозахисних організацій та в окремих випадках (суцільні санітарні рубки) за згодою органів місцевого самоврядування, складається відповідний акт лісопатологічного обстеження на основі якого формується перелік санітарно-оздоровчих заходів.

Всі заходи проводяться в міру необхідності з врахуванням змін, які відбуваються у санітарному стані насаджень

6.6 Господарська діяльність надлісництва на забруднених радіонуклідами територіях, з урахуванням рівня їх забрудненості, у тому числі вибухонебезпечними предметами

З 24 лютого 2022 року в наслідок повномасштабної агресії росії проти України ситуація по території всієї країни значно погіршилась. Україна випередила Афганістан та Сирію і стала найбільш замінованою державою у світі. Аналітики переконані, що третина території України всяєна мільйонами нерозірваних мін і касетних бомб, а також мінами пастками та осколками снарядів.

Незважаючи на вищевикладене на території діяльності Хмельницького надлісництва філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України» не виявлено

забруднених територій радіонуклідами та вибухонебезпечними предметами.

Так на території діяльності надлісництва небезпеку можуть становити знищені повітряні цілі, які після збиття не здетонували та можуть знаходитися на території лісових масивів. В разі виявлення працівниками таких об'єктів вони зобов'язані повідомити ДСНС із зазначенням точного місця перебування небезпечного об'єкта, діяти відповідно до затвердженої програми моніторингу забруднених/імовірно забруднених територій вибухонебезпечними предметами.

6.7 Дотримання принципу невиснажливості

Відповідно до статті 34 Лісового Кодексу України «організація лісового господарства має своїм завданням забезпечувати ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку з урахуванням природних та економічних умов, цільового призначення, лісорослинних умов, породного складу лісів, а також функцій, які вони виконують».

Розроблений проект лісовпорядкування відповідає основним принципам сталого ведення лісового господарства: відповідність чинному законодавству України та угодам, ратифікованих Україною; лісогосподарські заходи спрямовуються на багатоцільове використання продуктів і функцій лісу з метою підвищення економічної складової надлісництва та отримання екологічних і соціальних вигод; збереження лісового біорізноманіття, унікальних лісових систем; розроблення системи заходів з ведення лісового господарства, їх вчасне оновлення і уточнення; постійне спостереження за станом лісів, контроль за виконанням лісогосподарських заходів; збереження лісів, які мають природоохоронне значення.

У матеріалах лісовпорядкування дається якісна і кількісна характеристика кожної лісової ділянки, комплексна оцінка ведення лісового господарства, що є основою для розроблення на засадах сталого розвитку проекту організації та розвитку лісового господарства відповідного об'єкта лісовпорядкування.

Проект організації та розвитку лісового господарства передбачає екологічно обґрунтоване ведення лісового господарства і розробляється відповідно до нормативно-правових актів, що регулюють організацію лісовпорядкування.

Лісокористувач, який здійснює планування, організацію, ведення лісового господарства і використання лісових ресурсів, з урахуванням господарського призначення лісів і природно-кліматичних умов, зобов'язаний забезпечувати безперервне, невиснажливе і раціональне використання лісів для планомірного задоволення потреб виробництва і населення в деревині та іншій лісовій продукції.

Згідно статті 71 Лісового Кодексу України «лімітом заготівлі деревини в порядку рубок головного користування є затверджена в установленому порядку розрахункова лісосіка. Заготівля деревини в порядку рубок головного користування в розмірах, що перевищують розрахункову лісосіку, забороняється».

Відповідно до статті 43 Лісового Кодексу України «розрахункова лісосіка – щорічна науково обґрунтована норма заготівлі деревини в порядку рубок головного користування, яка затверджується для кожного власника, постійного користувача лісів окремо за групами порід, виходячи з принципів безперервності та невиснажливості використання лісових ресурсів».

Показники загальної середньої зміни запасу та фактичних обсягів заготівлі деревини необхідно піддавати систематичному аналізу з метою їхнього порівняння для забезпечення невиснажливого рівня у довгостроковій перспективі. Необхідно, щоб обсяг заготівлі деревної продукції лісу не перевищував невиснажливого рівня у довгостроковій перспективі, а заготовлену лісову продукцію необхідно ефективно використовувати.

Моніторинг рівня невиснажливого використання ресурсів лісу при регулярному зборі і накопиченні даних з подальшим аналізом забезпечить прогноз змін показників для прийняття управлінських рішень.

Зважаючи на вище зазначене, вбачається, що поняття кількісного показника невиснажливості визначається, як відношення загального обсягу заготовленої деревини від усіх видів рубок до показника загальної середньої зміни запасу (річного приросту) визначеного у матеріалах базового лісовпорядкування.

Для встановлення показника невиснажливості (у %) використовуються матеріали проекту організації та розвитку лісового господарства, дані безперервного лісовпорядкування, а також відомості з ЕОД, які підтверджуються щомісячною звітністю по заготівлі деревин виробничими підрозділами.

Обрахунок невиснажливого рівня річного обсягу заготівлі деревини проводиться один раз на рік (як правило у кінці року) профільним спеціалістом лісового господарства згідно визначеної форми (Додаток 1) де проводиться порівняльна оцінка планових та фактичних об'ємів заготівлі деревини від рубок головного користування та рубок догляду і формування лісів, а також порівняльна відсоткова оцінка загального фактичного обсягу заготівлі деревини та річного приросту.

За наявності перевищення рівня невиснажливості ведення лісокористування, інженерно-технічний персонал повинен відреагувати на перевищення і залежно від кожного конкретного випадку:

- оцінити необхідність прийняття будь-яких дій щодо усунення причин перевищення рівня невиснажливості, з тим, щоб вона не повторювалася або не виникала ще;

- вжити заходів щодо коригування та виправлення перевищення рівня невиснажливості шляхом зараховування об'ємів заготівлі у рахунок не використаного обсягу заготівлі попередніх років, або враховувати об'єми заготовленої деревини які перевищили рівень невиснажливості в плануванні обсягів заготівлі наступного року;

- після коригувальних дій проводити частіший моніторинг – два рази на рік.

Результати моніторингу використовуються у формування планових заходів на наступний рік, а також задля пошуку інших шляхів та методів невиснажливого використання деревних ресурсів.

Запросктовані щорічні обсяги рубок головного користування та рубок формування і оздоровлення лісів в розрізі лісництв

Види рубок	Разом по об'єкту		Боханське		Вовквиньське		Головиньське		Козаківське		Михайлівське		Пархомовцьке		Прибузьке		Хмельницьке		Черноострівське	
	площа, га	стобурний запас, тис.м ³	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової
	площа, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової	стобурний запас, га	запас ліквідної деревини ділової
Суцільні рубки	150,8	43,03	22,0	5,71	13,9	3,69	32,3	9,29	8,6	1,97	13,6	3,97	27,0	8,52	30,9	9,24	0,9	0,25	1,6	0,39
	47,22	19,67	6,30	3,10	4,02	1,71	10,08	4,08	2,19	1,05	4,35	1,66	9,55	4,31	10,02	3,47	0,27	0,08	0,44	0,21
Освітлення	203,4	-	26,3	-	21,1	-	44,7	-	24,4	-	33,8	-	14,2	-	21,6	-	3,3	-	14,0	-
	0,84	-	0,10	-	0,09	-	0,14	-	0,15	-	0,15	-	0,06	-	0,08	-	0,01	-	0,06	-
Прочіщення	454,9	0,49	58,1	-	48,9	-	59,4	-	49,4	-	93,5	0,19	42,6	0,09	56,9	0,13	25,4	0,04	20,7	0,04
	3,84	-	0,47	-	0,39	-	0,47	-	0,35	-	0,84	-	0,36	-	0,56	-	0,19	-	0,21	-
Прорідкування	303,9	5,38	23,4	0,34	34,6	0,62	54,2	0,70	26,6	0,56	53,8	1,02	47,6	0,99	48,0	0,88	14,5	0,25	1,2	0,02
	6,28	0,61	0,41	0,04	0,72	0,09	0,80	0,10	0,64	0,07	1,20	0,10	1,16	0,10	1,02	0,08	0,31	0,03	0,02	-
Прохідні рубки	586,2	25,32	60,1	1,84	95,5	4,01	55,9	1,93	83,5	3,51	137,4	5,74	83,6	4,43	54,0	3,10	15,0	0,69	1,2	0,07
	28,42	4,39	2,11	0,40	4,54	0,82	2,18	0,38	3,98	0,70	6,39	0,84	4,92	0,66	3,44	0,48	0,78	0,10	0,08	0,01
Разом рубок догляду	1548,4	31,19	167,9	2,18	200,1	4,63	214,2	2,63	183,9	4,07	318,5	6,95	188,0	5,51	180,5	4,11	58,2	0,98	37,1	0,13
	39,38	5	3,09	0,44	5,74	0,91	3,59	0,48	5,12	0,77	8,58	0,94	6,5	0,76	5,10	0,56	1,29	0,13	0,37	0,01
Суцільні санітарні рубки	16,3	2,07	1,6	0,28	0,8	0,09	-	-	-	-	4,4	0,80	-	-	3,8	0,52	5,7	0,38	5,7	0,38
	2,67	0,37	0,31	0,11	0,10	0,03	-	-	-	-	1,06	0,11	-	-	0,69	0,07	0,51	0,05	0,51	0,05
Вибіркові санітарні рубки	1108,2	15,01	70,6	0,85	44,8	0,41	80,6	0,89	110,1	1,10	123,5	2,07	83,9	1,76	254,0	4,00	209,8	2,27	130,9	1,66
	16,61	3,61	0,95	0,28	0,45	0,13	0,99	0,29	1,22	0,36	2,28	0,41	1,94	0,35	4,46	1,01	2,49	0,45	1,83	0,33
Інші рубки формування і оздоровлення лісів	7,7	-	1,8	-	-	-	1,3	-	-	-	3,9	-	-	-	0,7	-	-	-	-	-
	0,08	-	0,01	-	-	-	0,01	-	-	-	0,05	-	-	-	0,01	-	-	-	-	-
Разом рубок формування і оздоровлення лісів	2680,6	49,19	241,9	3,31	245,7	5,13	296,1	3,52	294,0	5,17	450,3	10,69	271,9	7,27	439,0	8,68	268,0	3,25	173,7	2,17
	58,73	8,72	4,36	0,83	6,29	1,07	4,59	0,77	6,34	1,13	11,97	1,43	8,44	1,11	10,25	1,42	3,78	0,58	2,71	0,38
Крім того, очищення від захаращення	6,7	0,07	6,7	0,07	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	0,10	-	0,10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Рубки, пов'язані з рощенням лісових ділянок лісового фонду у зв'язку з будівництвом шляхів, трубопроводів, тощо	1,9	-	-	-	0,9	-	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
УСЬОГО ПО ЛІСГОСПУ	2833,3	92,22	263,9	9,02	260,5	8,82	329,4	12,81	302,6	7,14	463,9	14,66	298,9	15,79	469,9	17,92	268,9	3,50	175,3	2,56
	105,95	28,39	10,66	3,93	10,31	2,78	14,67	4,85	8,53	2,18	16,32	3,09	17,99	5,42	20,27	4,89	4,05	0,66	3,15	0,59
Крім того, очищення від захаращення	6,7	0,07	6,7	0,07	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	0,10	-	0,10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

3. Інші заходи, не пов'язані з веденням лісового господарства

Базова інформація про приріст і таксаційні показники збирається в процесі проведення лісовпорядкування, при якому проводиться суцільна інвентаризація всіх лісових ділянок.

Поточна інформація визначається по матеріалах безперервного лісовпорядкування, при якому враховуються всі зміни в лісовому фонді філії, які відбулися за поточний рік.

При складанні плану господарської діяльності надлісництва, проводиться аналіз таксаційних показників, на які мають вплив обсяги запроектованих і проведених заходів.

В 2026 році зменшення обсягів всіх видів рубок не передбачається.

7. Моніторинг лісів

7.1 Методика моніторингу

Основні завдання оперативного моніторингу – дотримання вимог чинної нормативно-законодавчої бази ведення лісового господарства та природоохоронного законодавства, а також виконання планів господарювання, в тому числі і в межах ідентифікованих ОЦЗ.

Включає виявлення та запобігання будь-якій незаконній діяльності в межах ідентифікованих ОЦЗ, лісопатологічний моніторинг, моніторинг проведення господарських заходів, будівництва доріг, поводження з відходами, дотримання самих меж ОЦЗ тощо. Оперативний моніторинг має проводитися досить часто, щоб виявити проблемні зони, за якими буде продовжено більш цілеспрямований моніторинг.

Методи оперативного моніторингу: патрулювання лісів силами лісової охорони; лісопатологічні обстеження; приймання виконаних робіт; тощо.

Моніторинг збереження ОЦЗ спрямований на оцінку того, чи досягаються цілі, визначені в плані господарювання, а також чи ефективними для збереження ОЦЗ є господарські заходи. На відміну від оперативного моніторингу увага зосереджена на моніторингу стану ОЦЗ. Дані, зібрані під час цього моніторингу, можуть бути доповнені даними оперативного моніторингу або супутніх спостережень.

Методи моніторингу збереження ОЦЗ: обстеження популяцій видів, що охороняються; обстеження оселищ; обстеження пралісів і старовікових лісів; обстеження генетичних резерватів; обстеження рослинності (дослідження індикаторних видів, вимірювання структури рослинності) – для ОЦЗ 1 і ОЦЗ 3; моніторинг ерозії ґрунтів; моніторинг рівнів седиментації води у природних водоймах; обстеження структури рослинності, ключової для запобігання ерозії (стан деревного та надґрунтового покриву) – для ОЦЗ 4; інтерв'ю із зацікавленими сторонами.

Під час моніторингу загроз відстежуються внутрішні та зовнішні загрози для ОЦЗ, виявлені під час процесу первинної оцінки загроз та оцінюється, чи виникли нові загрози. Моніторинг загроз включає цілеспрямований моніторинг індикаторів загрози (наприклад, моніторинг якості води) на ОЦЗ, загрози, додатково зафіксовані під час оперативного моніторингу (наприклад, виявлення спалаху ентомошкідників під час лісопатологічного моніторингу) та інтерв'ю із зацікавленими сторонами (місцеві громади, органи місцевого самоврядування, НУО тощо) та експертами.

Методи моніторингу загроз: аналіз результатів патрулювання лісів силами лісової охорони (зокрема, динаміка незаконних рубок) та результатів лісопатологічних обстежень (динаміка розвитку шкідників та хвороб лісу); аналіз оперативного моніторингу за станом лісів; моніторинг інвазійних видів; аналіз частоти злив та повеней; тощо.

Під час проведення моніторингових досліджень слід враховувати охоронний статус видів тварин за списками: Червона книга України (категорії прийняті у виданні 1994 р.); МСОП – Червоного списку IUCN; ЄЧС Європейського Червоного списку (European Red List, 1991, категорії наведені в Червоній книзі

України (1994)); II-го або III-го Додатків Конвенції (Бернської) про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування у Європі (1979); CITES I, II - видів, включених до I-го або II-го Додатків Конвенції (Вашингтонської) про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, які перебувають під загрозою зникнення (1973); видів, включені до I-го або II-го Додатків Конвенції (Боннської) про збереження мігруючих видів диких тварин; регіональних червоних списків.

Результати проведеного моніторингу доцільно подавати в табличній формі

Вид моніторингу	Методика проведення	Документи з результатами моніторингу
Моніторинг для виявлення та спису впливів господарської діяльності на довкілля		
Результати діяльності з відновлення (критерій 10.1)	«Інструкція з проектування, технічного приймання, обліку та оцінки якості лісокультурних об'єктів»	Плани лісових культур Книга лісових культур Матеріали інвентаризації лісових культур Матеріали переведення у вкриту лісом площу
Використання для відновлення видів, які добре екологічно адаптовані до лісорослинних умов		
Інвазивність або інші негативні впливи, пов'язані з будь-якими чужорідними видами в межах одиниці господарювання та поза нею (критерій 10.3)		
Підтвердження відсутності використання генетично модифікованих організмів (критерій 10.4)		
Результати лісівничої діяльності (критерій 10.5)	«Методичні вказівки з відведення і таксації лісосік, видачі лісорубних квитків та огляду місць заготівлі деревини в лісах Державного агентства лісових ресурсів України» «Інструкція з проектування, технічного приймання, обліку та оцінки	Акти відведення лісосік Акти огляду місць використання лісових ресурсів Зведена відомість проектів лісових культур та природного поновлення.
Вплив на довкілля при використанні: - добрив (критерій 10.6) - пестицидів (критерій 10.7) - засобів біологічного контролю (критерій 10.8)	Відповідно до розробленого плану в разі використання	Журнал обліку застосування пестицидів
Впливи небезпечних природних явищ (пожеж) (критерій 10.9)	Правила пожежної безпеки в лісах України, Постанова КМУ від 7 квітня 2023 р. № 313	Журнал обліку лісових пожеж Акти про лісові пожежі
Впливи розвитку інфраструктури, транспортної та лісівничої діяльності на рідкісні види та види, що перебувають під загрозою зникнення, на їхні оселища, екосистеми, ландшафтні цінності, воду та ґрунти (критерій 10.10)	Відповідно до ст. 39 Закону України «Про тваринний світ»	Документація з будівництва доріг та розвитку інфраструктури

Вплив заготівлі та вилучення деревини на недеревинну лісопродукцію, цінності довкілля, ліквідні відходи деревини та інші види продукції та послуги (Критерій 10.11)	«Методичні вказівки з відведення і таксації лісосік, видачі лісорубних квитків та огляду місць заготівлі деревини в лісах Державного агентства лісових ресурсів України»	Акти відведення лісосік Акти огляду місць використання лісових ресурсів
Моніторинг для виявлення та опису соціальних впливів господарської діяльності		
Докази незаконних або недозволенних видів діяльності (Критерій 1.4)	Кодекс України про адміністративні лісопорушення, Лісовий кодекс України, Закон України про охорону навколишнього природного середовища	Книга обліку лісопорушень, Річний звіт про лісопорушення
Відповідність застосованим законам, місцевим законам, ратифікованим міжнародним конвенціям та обов'язковим нормам і правилам (Критерій 1.5)	1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-ІУ 2. Закон України «Про підприємство» від 07.02.1991 р. № 698-ХІІ 3. Закон України про ціни та ціноутворення» від 21.06.2012 р. № 5007Л/І	Угоди купівлі-продажу, ТТН
Вирішення спорів і скарг (Критерій 1.6, 2.6 і 4.6)	ЗУ «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» Колективний договір ЗУ «Про звернення громадян»	Журнал обліку звернень громадян, СЕД
Програми та види діяльності, що стосуються прав працівників (Критерій 2.1)	Трудовий кодекс України, Колективний договір ДП «Ліси України»	Статут ДП «Ліси України»
Тендерна рівність, сексуальні домагання та тендерна дискримінація (критерій 2.2)	Законодавство України в сфері забезпечення тендерної рівності та протидії дискримінації, зокрема, Конституції України, ЗУ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чо-	Накази про зарахування на роботу, Протоколи зборів профспілки, договори підряду, тексти конвенцій МОП
Програми та види діяльності, що стосуються охорони праці та техніки безпеки (критерій 2.3)	Закон України «Про охорону праці» складається з цього Закону, Кодекс законів про працю України .	Журнал реєстрації Інструктажів з охорони праці, Інструкції розроблені для надлісництва
Виплата заробітної плати (критерій 2.4)	Закон України «Про оплату праці»	Розрахункова відомість виплати заробітної плати
Навчання працівників (критерій 2.5)	Закон України «Про професійний розвиток працівників», Кодекс законів про працю України»	Особові картки працівників, документи про перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників

Здоров'я працівників, яке піддається дії пестицидів, за умови їх застосування (критерій 2.5 і критерій 10.7)	Наказ Міністерства охорони здоров'я України 03.08.1988 N21, документ МОП (Безпека при використанні хімічних речовин на виробництві)	Журнал інструктажів з гігієни та безпеки праці, Інструкція з безпеки праці при використанні пестицидів.
Виявлення місцевих громад та їхніх законних прав (критерій 4.1)	ЗУ «Про місцеве самоврядування»	Перелік визначених місцевих громад і тих громад, які можуть бути зачеплено господарською діяльністю. Документація, що свідчить про залучення громад чи їх вповноважених представників
Повне виконання умов юридично обов'язкових угод (критерій 4.2)	ЗУ «Про місцеве самоврядування»	Журнал реєстрації звернень громадян, Книга звернень громадян. Протоколи лісовпорядкувальних нарад
Стосунки з громадами (критерій 4.2)	ЗУ «Про місцеве самоврядування»	Документи, що стосуються інформування місцевих громад про поточну та заплановану лісгосподарську діяльність
Охорона місць особливого культурного, екологічного, економічного, релігійного або духовного значення для місцевих громад (критерій 4.7)	Закон України Про земл зекреаційного призначення, Закон України Про охорону культурної спадщини. Закон України Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року, Закон /країни Про оцінку впливу на довкілля	Перелік місць особливого культурного, екологічного, економічного, релігійного або духовного значення для місцевих громад Задокументовані заходи з охорони місць особливого культурного, екологічного, економічного або релігійного значення
Місцевий економічний і соціальний розвиток (Критерій 4.2, Критерій 4.3, Критерій 4.4, Критерій 4.5)	Комунальні лісгосподарські підприємства місцеві громади інформаційний довідник.	Журнал реєстрації звернень громадян, Книга звернень громадян. Протоколи лісовпорядкувальних нарад. Договори з підрядниками та постачальниками, стратегічний план підприємства
Отримання різноманітних вигід та/або продукції (критерій 5.1)	Вимоги процедури ГБС-РІО-30- 106	Форма №3-лг, Форма №10-лг
Збереження та/або посилення екосистемних послуг (критерій 5.1)	Вимоги процедури РБС-РіЮ-30- 306, Карпіщенко О.І Стратегічне планування: навч. посіб, Горелов Д.О. Стратегія підприємства: навчально-методичний посіб	Звіти про виробництво продукції, виготовленої надлісництвом із ресурсів лісу (Форма №3-лг, Форма №10-лг)

Фактичні у порівнянні із запланованими річні обсяги заготівлі деревинної та недеревинної лісопродукції (критерій 5.2)	Проект організації і розвитку лісового господарства, «Інструкції про порядок ведення державного лісового кадастру і первинного обліку лісів» №1267/18562 Затв.16.12.2010 р.	Матеріали санітарних та лісопатологічних обстежень, Звітні дані про обсяги рубок, Журнал видачі лісових квитків, огляду місць заготівлі деревини та недеревинної лісової продукції
Використання місцевої переробки, надання послуг та виробництва доданої вартості (критерій 5.4)	Проект організації і розвитку лісового господарства, Проект міжнародної технічної допомоги «МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МІСТ УКРАЇНИ»	Стратегічний план підприємства, Перелік споживачів продукції надлісництва, Договора
Довготермінова економічна життєздатність (критерій 5.5)	Національна економічна стратегія на період до 2030 року, Господарського кодексу України	Лісовпорядкувальний проект (Проект організації і розвитку лісового господарства). Виробничо-фінансовий план
Категорії 5 і 6 особливих цінностей для збереження, що визначені в Критерії 9.1.	Про затвердження ознак з особливо цінних для збереження територій (ОЦЗТ), х визначення, охорону моніторинг	Задokumentовані результати оцінювання: стану ОЦЗ (в т.ч. ОЦЗТ від яких вони залежать), ефективності заходів, виконаних на ОЦЗ
Цінності довкілля та екосистемні функції, в т.ч. депонування та утримування вуглецю (Критерій 6.1); включаючи ефективність визначених та вжитих заходів із запобігання негативним впливам господарської діяльності на цінності довкілля, пом'якшення таких впливів і відновлення цих цінностей (Критерій 6.3)	Інструкція з оцінки можливого соціального та екологічного впливу лісогосподарських заходів, що плануються, та екологічних наслідків проведених лісогосподарських заходів	Документи «Оцінка екологічних наслідків проведення лісогосподарського заходу»
Рідкісні види та види, що перебувають під загрозою зникнення, та ефективність вжитих заходів з охорони таких видів та їх оселищ (Критерій 6.4)	Про виявлення рідкісних видів, охорону і моніторинг Положення про виявлення та реєстрацію рідкісних зникаючих видів флори і фауни у лісовому фонді	Результати моніторингу рідкісних і зникаючих видів флори і фауни
Репрезентативні ділянки та ефективність вжитих заходів з їх збереження та/або відновлення (Критерій 6.5)	Законі України «Про природно-заповідний фонд України», Конвенції про охорону біологічного різноманіття Положення (паспорти) та охоронні зобов'язання для об'єктів ПЗФ, розташованих на одиниці господарювання	Перелік виділених репрезентативних ділянок.

Аборигенні види, що трапляються природно та біологічне різноманіття, а також ефективність вжитих заходів з їх збереження та/або відновлення (Критерій 6.6)	Лісовпорядкувальний проект Таксаційні описи. Карта поділу лісів надлісництва на категорії.	Паспорти генетичних резерватів, постійних лісо-насінних ділянок. Книга лісових культур. Проекти лісових культур. Проект мисливського впорядкування. Звіти про лісопорушення. Статистична звітність щодо ведення мисливського господарства Переліки організацій (користувачів), мисливські угіддя
Природні водотоки, водойми, кількість та якість води, а також ефективність вжитих заходів з їх збереження та/або відновлення (Критерій 6.7)	Інструкція з впорядкування лісового фонду України	Проект організації та розвитку лісового господарства
Ландшафтні цінності та ефективність вжитих заходів з їх збереження та/або відновлення (Критерій 6.8)	Інструкція з впорядкування лісового фонду України	Проект організації та розвитку лісового господарства
Перетворення природних лісів на плантації або на землі, не пов'язані з веденням лісового господарства (Критерій 6.9)	Інструкція з впорядкування лісового фонду України	Проект організації та розвитку лісового господарства
Категорії 1-4 особливих цінностей для збереження, визначені згідно з Критерієм 9.1 та ефективність вжитих заходів з їх збереження та/або відновлення.	Про затвердження ознак особливо цінних для збереження лісів (ОЦЗЛ), їх визначення, охорону і моніторинг	Задokumentовані результати оцінювання: стану ОЦЗ (в т.ч. ОЦЗТ, від яких вони залежать), ефективності заходів, вико-
Рівень забруднення одиниці господарювання радіонуклідами	Рекомендації по веденню лісового господарства в умовах радіоактивного забруднення	Карти рівнів радіаційного забруднення

Перелік та опис ОЦЗ та ділянок лісового фонду на яких вони розміщені наведені у додатку.

7.2 Періодичність

В залежності від видів запроєктованих заходів та строків на їх виконання, моніторинг результатів можна проводити кожного місяця, кварталу та півріччя опираючись на показники підтверджені місячними звітами.

7.3 Показники

Структура системи моніторингу повинна включати наступні показники:

- екологічні показники – стан лісів, біорізноманіття, природне поновлення, санітарний стан, наявність інвазійних видів, стан водних ресурсів та інші (перелік санітарних заходів та стан їх реалізації; відомість природнього поновлення при оформленні матеріалів відводів на суцільні рубки; кількість спожитої води для технічних робіт по вирощуванню посадкового матеріалу);
- виробничі показники – обсяги лісозаготівлі, лісовідновлення та лісорозведення, площі рубок, використання недеревних ресурсів, ефективність

протипожежних заходів, приживлюваність лісових культур та інші (книга обліку рубок, книга лісових культур, місячні звіти по об'ємах проведених робіт, книга реєстрації лісових пожеж, книга чергового у пожежонебезпечний період, інвентаризація лісових культур та інше);

соціально-економічні показники – працевлаштування місцевого населення, створення доданої вартості на місцевому рівні відповідно до масштабу, інтенсивності та ризику, залучення місцевих громад тощо (проведення оглядів насаджень для планування лісогосподарського заходу, штатна чисельність працівників у надлісництві).

7.4 Документування результатів, у тому числі картування

З документацією, результатами моніторингу можна ознайомитись безпосередньо за відповідним запитом до надлісництва, а також у скороченому варіанті (у зв'язку із урахуванням конфіденційності інформації) на офіційному сайті надлісництва.

8. Соціальні аспекти

8.1 Права працівників, гігієна та безпека праці, гендерна рівність

Права працівників, гігієни та безпеки праці, гендерної рівності у надлісництві повністю гарантуються та виконуються на підставі основних наступних документів:

- Конституції України,
- Статуту підприємства,
- Колективного договору,
- Галузевої угоди,
- Штатного розпису,
- Посадових інструкцій,
- Положення про службу ОП,
- Конвенції МОП про працю, ратифікованих Україною (№ 29; 87; 98; 100; 105; 111; 138; 182;)

Надлісництво підтримує принципи та права на працю, визначені в Декларації МОП про основні принципи і права на працю які базуються на восьми основних Конвенціях МОП про працю. Хмельницьке надлісництво сприяє гендерній рівності у працевлаштуванні, в можливостях навчання, укладанні угод, в процесах залученості до господарської діяльності, жінки та чоловіки працюють на однакових умовах, отримують однакову заробітну плату за однаково виконану роботу. Облікова кількість штатних працівників на 01.01.2025 року становить: 170 чоловіків та жінки - 13 осіб. У Хмельницькому надлісництві розроблена програма конфедиційних та ефективних заходів для сповіщення про сексуальні домагання і дискримінацію за гендерними ознаками, сімейним станом, батьківством або сексуальною орієнтацією та їх усунення.

Дитяча праця – це форма експлуатації, яка є порушенням прав людини. Дитяча праця порушує фізичний, соціальний, психічний, психологічний та духовний розвиток дитини.

Надлісництво у своїй діяльності не використовує та не підтримує використання праці дітей, які не досягли встановленого законодавством мінімального віку, з якого допускається прийняття на роботу.

Забороняє найгірші форми дитячої праці:

а) усі форми рабства або практику, подібну до рабства, як наприклад, продаж дітей та торгівля ними, боргова кабала та кріпосна залежність, а також примусова чи обов'язкова праця, включаючи примусове чи обов'язкове вербування дітей для використання їх у збройних конфліктах;

б) використання, вербування або пропонування дитини для заняття проституцією, виробництва порнографічної продукції чи для порнографічних вистав;

в) використання, вербування або пропонування дитини для незаконної діяльності, зокрема, для виробництва та продажу наркотиків, як це визначено у відповідних міжнародних договорах;

г) роботу, яка за своїм характером чи умовами, в яких вона виконується, може завдати шкоди здоров'ю, безпеці чи моральності дітей.

У надлісництві заборонено застосування праці дітей (осіб молодше 18 років) на нічних роботах, надурочних роботах, роботах у вихідні дні, важких роботах, і на

роботах зі шкідливими або небезпечним умовами праці, у тому числі на роботах з виробництва деревного вугілля, на роботах, пов'язані з підйманням і переміщенням речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми відповідно до чинного законодавства.

Законодавчо в Україні заборонено прийняття на роботу осіб молодше 16 років. Мінімальний вік особи для працевлаштування до Хмельницького надлісництва філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України» становить 18 років.

Надлісництво не допускає випадків і не підтримує використання примусової праці, яка полягає у виконанні робіт чи наданні послуг під загрозою застосування насильства чи покарання або будь-яких інших форм примусу, унаслідок обману, шахрайства, зловживання владою, під загрозою доносу в органи влади, а також з метою забезпечення погашення боргу, на кабальних чи рабських умовах. Крім того, не допускається використання праці осіб, які стали предметом торгівлі. Одночасно гарантує, що під час прийняття на роботу не вимагає від потенційних працівників жодних застав (коштів, майна, документів) чи зборів, грошової винагороди за працевлаштування.

У надлісництві забороняється забирати й утримувати посвідчення особи працівників (зокрема паспорти, водійські посвідчення, тощо) або знищувати, приховувати, конфісковувати чи в інший спосіб обмежувати чи забороняти доступ працівників до таких документів.

Працівникам надлісництва гарантовано право залишати свої робочі місця після закінчення робочого дня, вільно пересуватися в межах відведених ним робочих зон у робочий час, у тому числі мати доступ до питної води та туалету, душу, доступ до медичної допомоги, а також дозволено залишати об'єкт для прийому їжі.

За всі виконані роботи працівникам повинна виплачуватись заробітна плата, яка перераховується безпосередньо працівникам, без будь-яких посередників. Усі умови працевлаштування повинні бути викладені у трудовому договорі та добровільно погоджені працівниками до початку роботи. Договори не можуть бути змінені в односторонньому порядку після їх підписання з метою надання працівникам менш вигідних заробітних плат, пільг та (або) умов праці.

Всім працівникам має бути дозволено звільнитися або розірвати трудовий договір відповідно до умов трудового договору та національних нормативних актів.

Надлісництво забезпечує відсутність дискримінації (будь-яке розрізнення, недопущення або перевага) в усіх аспектах працевлаштування, праці та занять за будь-якою з ознак: раси, кольору шкіри, мови, політичних, релігійних та інших переконань, статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, етнічного, соціального та іноземного походження, віку, стану здоров'я, підозри чи наявності захворювання на ВІЛ/СНІД, інвалідності, сімейного та майнового стану, місця проживання, членства у професійній спілці чи іншому об'єднанні громадян, участі у страйку, звернення або наміру звернення до суду чи інших органів за захистом своїх прав або надання підтримки іншим працівникам у захисті їх прав, повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією

правопорушень, та інше.

Беручи до уваги норму позитивних дій, у ситуації вибору з двох кандидаток/тів на посаду, які продемонстрували однакові знання та вміння, обирається та особа, яка належить до статі, що менше представлена у надлісництві на даний момент. Прагнучи забезпечити різноманіття за іншими ознаками, у випадку вибору з двох кандидаток/тів на посаду, які продемонстрували однакові знання та вміння, обирається та особа, яка належить до вразливих категорій населення, яка зазнає дискримінації в суспільстві на підставі гендерної ідентичності, етнічної приналежності, інвалідності тощо.

У надлісництві з розумінням ставляться до прагнення своїх працівників бути добре обізнаними виборцями, брати участь у політичному процесі, тому не забороняється участь працівників у політичній діяльності в неробочий час. Політичні переконання та партійна належність працівників не можуть бути підставою для догани або звільнення, якщо вони не суперечать чинному українському законодавству.

Працівницям та працівникам забезпечується справедлива заробітна плата, встановлюються однакові ставки оплати робочих годин за рівноцінну працю незалежно від статі. Забезпечуються рівні умови при працевлаштуванні працівників: жодні особисті чинники співробітника, які не стосуються роботи, не можуть братися до уваги при ухваленні рішень про працевлаштуванні чи переведення на іншу посаду, оскільки це вважатиметься дискримінацією.

У разі виникнення необхідності в створенні оголошення щодо пошуку працівників на вакантні посади, при описі вакансій надлісництво не вказуватиме вимоги, які можуть послужити приводом для дискримінації кандидатів: вік, стать, зовнішній вигляд тощо. На особисті характеристики можна посилатися лише в тому випадку, якщо вони є невід'ємними вимогами роботи.

Під час приймання працівника на роботу забороняється вимагати дані щодо стану здоров'я претендентів крім тих, що необхідні для виконання роботи. Зокрема:

- забороняється використовувати тести на вагітність як умову прийому на роботу або продовження роботи, за винятком тих обмежених ситуацій, коли ця робота заборонена або обмежена для вагітних жінок згідно із законодавством;

- забороняється вимагати дані щодо проходження тестування на інфекційні хвороби крім випадків, коли професійні вимоги до даної роботи включають відсутність хвороби і це передбачено законодавством;

- забороняється вимагати проходження тестування на ВІЛ/СНІД як умову прийому на роботу або продовження роботи.

У Хмельницькому надлісництві забезпечуються рівні умови праці, включаючи час роботи, час відпочинку, відпустки, заходи з безпеки праці, можливості користування обладнанням та інструментами, без будь-якої дискримінації.

Рішення про звільнення працівника повинно відповідати підставам, переліченим у законодавстві, та не повинні мати дискримінаційного упередження. Хмельницьке надлісництво філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України» зобов'язується ніколи не звільняти або погрожувати звільненням працівника на

підставі вагітності, сімейного стану чи тимчасової відсутності на роботі через хворобу чи травму. Аналогічні підходи застосовуються Хмельницьке надлісництво філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України» під час виходу працівників на пенсію. Жінкам, які досягли пенсійного віку, мають змогу продовжувати працювати нарівні з чоловіками, якщо вони цього бажають.

Для забезпечення продуктивного робочого середовища забороняється:

- будь-який вид насильства, переслідування, чи залякування, чи то фізичне, сексуальне, словесне чи невербальне;

- перешкоджання захисту материнства, забезпечуватиметься застосування необхідних заходів для вагітних жінок та матерів новонароджених, включаючи можливість застосування гнучкого режиму робочого часу, надання перерв та інших можливостей для забезпечення грудного годування. У разі виникнення обставин, сприятиме батькам у реалізації принципів відповідального батьківства, надаючи їм, за їх зверненням, відпустку по догляду за дитиною або лікарняний відповідно до законодавства.

- дискримінаційні (сексистські, ксенофобні та інші) висловлювання (які містять образливі, принижуючі твердження);

- утиски – небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження їх людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери.

- мова ненависті – висловлювання, що містять образи, погрози чи заклики до насильства щодо певних груп на підставі ознак раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, місця проживання, етнічного та соціального статусу, інвалідності, громадянства, сімейного та майнового стану, гендерної ідентичності, мовних або інших ознак.

На виробництві підтримується право своїх працівників на свободу зібрань та діючого права на проведення колективних перемовин, і мирні зібрання (включно з правом утримуватися від таких дій) згідно з чинним законодавством. Усі працівники є членами профспівкової організації, яка вільно створена у ДП «Ліси України», є законним представником трудового колективу і представляє їхні інтереси як найманих працівників. Жоден співробітник через це не піддається погрозам, утискам чи переслідуванням при мирному здійсненні цих прав. У свою чергу надлісництво не втручається у діяльність обраних представників трудового колективу, профспілок, їх організацій та об'єднань, яке може призвести до обмеження прав профспілок, а також не перешкоджає законному здійсненню їхньої статутної діяльності.

Працівник або працівниця, яка має підстави вважати, що проти неї вчинено дії іншим працівником, або яка була свідком вчинення таких дій стосовно іншого працівника, які мають прояви порушення основних прав та свобод працівників у сфері працевлаштування та занять, включно з порушенням у сфері дитячої праці, примусової та обов'язкової праці, рівних можливостей та заборони дискримінації у сфері праці та занять, щодо свободи зібрань та діючого права на колективні перемовини, має право подати усну або письмову скаргу надлісництву.

Про результати розгляду скарги по суті, остаточне рішення щодо її обґрунтованості чи необґрунтованості та вжиті заходи стороною-скаржника необхідно повідомити у двотижневий термін після її надходження в письмовому вигляді.

Якщо сторона-скаржник або звинувачувана сторона не задоволена прийнятим рішенням, кожна зі сторін має право вимагати перегляду ухваленого рішення.

Надлісництво дотримується правил гігієни праці та безпеки праці для захисту працівників від професійних загроз безпеці та здоров'ю, здійснюється внутрішній контроль дотримання правил з охорони праці та техніки безпеки.

8.2 Охорона праці

Робота служби охорони праці філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України» здійснюється відповідно до плану роботи та графіків обстежень, затверджених наказом директора філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України».

Відділ охорони праці та цивільного захисту здійснює перевірки з питань охорони праці у всіх надлісництвах філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України», а також у структурних підрозділах, що знаходяться в їхньому складі. Служба охорони праці взаємодіє з іншими структурними підрозділами, службами, фахівцями Хмельницького надлісництва та представниками профспілки.

Служба охорони праці в філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України» функціонує у складі: начальника Відділу з охорони праці та цивільного захисту (керівник служби охорони праці) та провідних інженерів з охорони праці. Відділу з охорони праці та цивільного захисту, які підпорядковуються директору філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України». За кожним надлісництвом закріплений окремий інженер з охорони праці. В своїй діяльності працівники керуються законодавством України, нормативно-правовими актами з охорони праці, колективним договором та актами з охорони праці, що діють в межах філії «Подільський лісовий офіс» та ДП «Ліси України».

Інженерний персонал служби охорони праці здійснює контроль за:

- виконанням заходів, передбачених програмами, планами щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, колективним договором та заходами, спрямованими на усунення причин нещасних випадків і професійних захворювань та аварій на виробництві;
- проведення ідентифікації та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки;
- наявністю в структурних підрозділах інструкцій з охорони праці згідно з переліком професій, посад і видів робіт; своєчасним внесенням в них змін;
- своєчасним проведенням необхідних випробувань і технічних оглядів устаткування;
- станом запобіжних і захисних пристроїв, вентиляційних систем;
- своєчасним проведенням навчання з питань охорони праці, всіх видів інструктажів з охорони праці;
- забезпеченням працівників відповідно до законодавства спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального і колективного захисту, мийними та знешкоджувальними засобами;

- санітарно-гігієнічними і санітарно-побутовими умовами працівників згідно з нормативно-правовими актами;
- своєчасним і правильним наданням працівникам пільг і компенсацій за важкі та шкідливі умови праці, забезпеченням їх лікувально-профілактичним харчуванням, молоком або рівноцінним йому харчовими продуктами, газованою солоню водою, наданням оплачуваних перерв санітарно-оздоровчого призначення тощо відповідно до вимог законодавства та колективного договору;
- утриманням у належному безпечному стані території філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України», внутрішніх доріг та пішохідних доріжок;
- організацією робочих місць у відповідності з нормативно-правовими актами з охорони праці;
- використанням цільових коштів, виділених для виконання комплексних заходів для досягнення встановлених нормативів та підвищення існуючого рівня охорони праці;
- застосуванням праці жінок, інвалідів і осіб, які молодші 18 років, відповідно до законодавства;
- виконанням приписів посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці та подання страхового експерта з охорони праці;
- проведенням попередніх (під час прийняття на роботу) і періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці, або таких, де є потреба у професійному доборі, щорічних обов'язкових медичних оглядів осіб віком до 21 року.

Охорона праці у надлісництві вибудована на «Мінімальних вимогах щодо безпеки і здоров'я на роботі працівників лісового господарства та під час виконання робіт із зеленими насадженнями» затверджених Наказом Міністерства економіки України 27 листопада 2023 року за № 17953 і зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 13 грудня 2023 року за № 2167/41223. Роботи повинні проводитись відповідно до технологічних процесів, розроблених інструкцій з безпечного виконання робіт після проведених належних інструктажів.

Забезпеченість працівників захисним одягом та індивідуальними засобами захисту базується на результатах оцінки ризиків, з урахуванням НПАОП 02.0-3.04.-18 «Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту для працівників лісового господарства» та наказу Міністерства соціальної політики України від 29 листопада 2018 року № 1804 «Про затвердження Мінімальних вимог безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці».

Проведення перевірок, аудитів, розслідувань нещасних випадків та профзахворювань проводиться відділом охорони праці відповідно до «Положення про Службу охорони праці філії «Центральний лісовий офіс» ДП «Ліси України»». Контроль техніки безпеки при виконанні лісогосподарських заходів проводить керівник зазначених робіт, або структурного підрозділу.

Під час роз'яснення правил безпеки при проведенні лісосічних робіт було звернено особливу увагу, що саме до даних робіт допускаються особи, які пройшли медичне обстеження та мають допуск на виконання цих робіт. Перед

початком роботи всі працівники повинні бути проінструктовані щодо характеру та заходів безпеки поводження на об'єкті, де мають відбуватися роботи. Було акцентовано увагу, що перед початком робіт обов'язково повинні проводитись превентивні заходи.

У надлісництві великий перелік робіт з підвищеною небезпекою, для проведення яких забезпечується щорічне навчання і щорічна перевірка знань з питань охорони праці та видаються відповідні дозвільні документи, а саме: вантажно-розвантажувальні роботи, обслуговування та ремонт елементів підвіски автомобілів, підйомників на автомобілях-самоскидах, лісосічні роботи, трелювання, транспортування лісу, тощо.

У надлісництві всі технологічні процеси та види робіт мають виконуватись при безпосередньому дотриманні інструкцій з питань охорони праці та карт технологічного процесу та постійному контролю і моніторингу дотримання трудової та виробничої дисципліни працівниками.

8.3 Взаємодія з громадами

Зона діяльності надлісництва розташована на території 12 об'єднаних територіальних громад, а саме: Вінковоцька селищна рада, Вовковинецька селищна рада, Деражнянська міська рада, Зіньківська сільська рада, Летичівська селищна рада, Лісовогринівецька сільська рада, Меджибізька селищна рада, Розсошанська сільська рада, Старосинявська селищна рада, Хмельницька міська рада, Чорноострівська селищна рада, Ярмолинецька селищна рада. Шляхом залучення цих громад, встановлено їхні права на землеволодіння, на доступ та використання лісових ресурсів та послуг екосистем, їхні звичаєві права та законні права і обов'язки, які застосовуються в межах одиниці господарювання. Фінансовим планом надлісництва передбачено сплату всіх видів податків та рент відповідно до податкового законодавства.

Для розповсюдження результатів усіх культурно доречних заходів по кожному конкретному питанню застосовується метод листування із громадами. Надлісництво повідомляє громаду надсилаючи листи з необхідною інформацією. Якщо у встановлений термін не надходить відповідь по даних питаннях, або у разі, якщо відповідь не була надана – надлісництво вважатиме, що громада згідна із висновками зробленими фахівцями надлісництва. У випадку надходження відповіді на ті чи інші питання від громади – надлісництво по порушеному питанню організовує проведення зустрічей, зборів, нарад, засідань, або одразу враховує надану інформацію у плануванні подальшої діяльності.

8.4 Вирішення конфліктів

Громадяни України та особи, які не є громадянами України, але законно знаходяться на її території, мають право звернутися до надлісництва із зауваженнями, скаргами, пропозиціями, заявами, клопотаннями, що стосуються його діяльності.

Під зверненням громадян слід розуміти викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (Клопотання) і скарги.

Пропозиція (зауваження) – звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо

врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.

Заява (клопотання) – звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності. Клопотання – письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод, тощо.

Скарга – звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян порушених діями (безпідставно), рішенням державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Звернення може бути подано окремою особою (індивідуальне) або групою осіб (колективне) як у письмовій, так і усній формі.

Усне звернення викладається громадянином на особистому прийомі або за допомогою засобів телефонного зв'язку та записується (реєструється) посадовою особою.

Письмове звернення надсилається поштою або передається громадянином чи через уповноважену ним особу, повноваження якої оформлені відповідно до законодавства. Письмове звернення також може бути надіслане з використанням мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку (електронне звернення).

У зверненні має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги. Письмове звернення повинно бути підписано заявником (заявниками) із зазначенням дати. В електронному зверненні також має бути зазначено електронну поштову адресу, на яку заявнику може бути надіслано відповідь, або відомості про інші засоби зв'язку з ним. Застосування електронного цифрового підпису при надсиланні електронного звернення не вимагається.

Звернення, оформлене без дотримання зазначених вимог, повертається заявнику з відповідними роз'ясненнями не пізніше як через десять днів від дня його надходження.

Звернення, оформлені належним чином і подані у встановленому порядку, підлягають обов'язковому прийняттю та розгляду. Забороняється відмова в прийнятті та розгляді звернення з посиланням на політичні погляди, партійну належність, стать, вік, віросповідання, національність громадянина, незнання мови звернення.

Якщо питання, порушені в одержаному зверненні, не входять до повноважень надлісництва, воно в термін не більше п'яти днів пересилається ними за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляється громадянину, який подав звернення. У разі якщо звернення не містить даних, необхідних для прийняття обґрунтованого рішення органом чи посадовою особою, воно в той же термін повертається громадянину з відповідними роз'ясненнями.

Забороняється направляти скарги громадян для розгляду тим органам або посадовим особам, дії чи рішення яких оскаржуються.

Письмове звернення без зазначення місця проживання, не підписане автором (авторами), а також таке, з якого неможливо встановити авторство, визнається анонімним і розгляду не підлягає. Не розглядаються повторні звернення від одного і того ж громадянина з одного і того ж питання, якщо перше вирішено по суті та звернення осіб, визнаних судом недієздатними. Рішення про припинення розгляду такого звернення приймає керівник надлісництва, про що повідомляється особі, яка подала звернення.

Керівник надлісництва зобов'язаний розглянути пропозиції (зауваження) та повідомити громадянина про результати розгляду. Пропозиції (зауваження) Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної Праці, осіб з інвалідністю внаслідок війни розглядаються в першочерговому порядку.

Надлісництво зобов'язане об'єктивно і вчасно розглядати заяви (клопотання), перевіряти викладені в них факти, приймати рішення відповідно до чинного законодавства і забезпечувати їх виконання, повідомляти громадян про наслідки розгляду заяв (клопотань). Заяви (клопотання) Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної Праці, осіб з інвалідністю внаслідок війни розглядаються в першочерговому порядку.

Відповідь за результатами розгляду заяв (клопотань) в обов'язковому порядку дається тим органом, який отримав ці заяви і до компетенції якого входить вирішення порушених у заявах (клопотаннях) питань, за підписом керівника або особи, яка виконує його обов'язки.

Рішення про відмову в задоволенні вимог, викладених у заяві (клопотанні), доводиться до відома громадянина в письмовій формі з посиланням на Закон і викладенням мотивів відмови, а також із роз'ясненням порядку оскарження прийнятого рішення.

Скарга на дії надлісництва (посадових осіб) подається у порядку підлеглості вищому органу або посадовій особі, що не позбавляє громадянина права звернутися до суду відповідно до чинного законодавства, а в разі відсутності такого органу або незгоди громадянина з прийнятим за скаргою рішенням – безпосередньо до суду.

Скарги Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної Праці, осіб з інвалідністю внаслідок війни розглядаються в першочерговому порядку.

Скарга в інтересах громадянина за його уповноваженням, оформленим у встановленому законом порядку, може бути подана іншою особою, трудовим колективом або організацією, яка здійснює правозахисну діяльність. До скарги додаються наявні у громадянина рішення або копії рішень, які приймалися за його зверненням раніше, а також інші документи, необхідні для розгляду скарги, які після її розгляду повертаються громадянину.

Скарга на рішення, що оскаржувалось, може бути подана до органу або посадовій особі вищого рівня протягом одного року з моменту його прийняття, але не пізніше одного місяця з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням. Скарги, подані з порушенням зазначеного терміну, не розглядаються. Пропущений з поважної причини термін може бути поновлений.

Рішення вищого органу, який розглядав скаргу, в разі незгоди з ним громадянина може бути оскаржено до суду в термін, передбачений законодавством України.

Громадянин, який звернувся із заявою чи скаргою, має право:

- особисто викласти аргументи особі, що перевіряла заяву чи скаргу;
- та брати участь у перевірці поданої скарги чи заяви;
- знайомитися з матеріалами перевірки;
- подавати додаткові матеріали або наполягати на їх запиті;
- бути присутнім при розгляді заяви чи скарги;
- користуватися послугами адвоката або представника трудового колективу, організації, яка здійснює правозахисну функцію, оформивши це уповноваження у встановленому законом порядку;
- одержати письмову відповідь про результати розгляду заяви чи скарги;
- висловлювати усно або письмово вимогу щодо дотримання таємниці розгляду заяви чи скарги;
- вимагати відшкодування збитків, якщо вони стали результатом порушень встановленого порядку розгляду звернень.

Надлісництво в межах своїх повноважень зобов'язане:

- об'єктивно, всебічно і вчасно перевіряти заяви чи скарги;
- у разі прийняття рішення про обмеження доступу громадянина до відповідної інформації при розгляді заяви чи скарги скласти про це мотивовану відповідь;
- на прохання громадянина запрошувати його на засідання відповідного органу (комісії), що розглядає його заяву чи скаргу;
- скасовувати або змінювати оскаржувані рішення у випадках, передбачених законодавством України, якщо вони не відповідають закону або іншим нормативним актам, невідкладно вживати заходів до припинення неправомірних дій, виявляти, усувати причини та умови, які сприяли порушенням;
- забезпечувати поновлення порушених прав, реальне виконання прийнятих у зв'язку з заявою чи скаргою рішень;
- вживати заходів щодо відшкодування у встановленому законом порядку матеріальних збитків, якщо їх було завдано громадянину в результаті ущемлення його прав чи законних інтересів;
- вирішувати питання про відповідальність осіб, з вини яких було допущено порушення, а також на прохання громадянина не пізніше як у місячний термін довести прийняте рішення до відома органу місцевого самоврядування, трудового колективу чи об'єднання громадян за місцем проживання громадянина;
- у разі визнання заяви чи скарги необґрунтованою, роз'яснити порядок оскарження прийнятого за нею рішення;
- письмово повідомляти громадянина про результати перевірки заяви чи скарги і суть прийнятого рішення;
- не допускати безпідставної передачі розгляду заяв чи скарг іншим органам;

Звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше одного місяця від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, – невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання. Якщо в місячний термін вирішити порушені у зверненні питання неможливо, керівник надлісництва або його заступник встановлюють необхідний термін для його розгляду, про що повідомляється особі, яка подала звернення. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати сорока п'яти днів.

На обґрунтовану письмову вимогу громадянина термін розгляду може бути скорочено від встановленого терміну.

Розгляд звернення громадян проводиться не стягуючи плати.

У випадку існування спорів, що розглядаються в судовому порядку, щодо права користування земельними ділянками, господарська діяльність на момент врегулювання такого спору надлісництво на спірній земельній ділянці не проводиться. У випадку виникнення нових спорів з земельних питань (користування земельними ділянками, ін.), надлісництво зобов'язується припинити господарську діяльність на спірній земельній ділянці до врегулювання таких спорів.

Громадянину на його вимогу і в порядку, встановленому чинним законодавством можуть бути відшкодовані моральні збитки, завдані неправомірними діями або рішеннями надлісництва чи посадової особи при розгляді скарги. Розмір відшкодування моральних (немайнових) збитків у грошовому виразі визначається судом.

Подання громадянином звернення, яке містить наклеп і образи, дискредитацію керівника та інших посадових підприємства, заклики до розпалювання національної, расової, релігійної ворожнечі та інших дій, тягне за собою відповідальність, передбачену чинним законодавством.

Витрати, зроблені надлісництвом у зв'язку з перевіркою звернень, які містять завідомо неправдиві відомості, можуть бути стягнуті з громадянина за рішенням суду.

Начальник Хмельницького надлісництва

Віктор ПАЛАШ